

Nr 158

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om postbanken, m. m.; given Stockholms slott den 30 oktober 1969.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att
dels antaga härvid fogade förslag till lag om postbanken,
dels bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås riktlinjer för ett närmare samarbete mellan de två statsägda bankerna postbanken och Sveriges Kreditbank. Huvudsyftet med samarbetet är att de båda bankerna genom att samordna sina resurser på ett flertal områden skall påverka utvecklingen mot en mera effektivt fungerande kreditmarknad med större valmöjligheter för kunderna.

Förslaget medför vissa organisatoriska förändringar. Den nuvarande postbanksdelegationen ersätts med en styrelse för postbanken i vilken skall ingå bl. a. tre styrelseledamöter från kreditbanken. I kreditbankens styrelse skall ingå tre ledamöter från postbanken.

Vidare föreslås i en lag om postbanken att det system av enhetliga rörelseregler som sedan årsskiftet gäller för affärsbanker, sparbanker och jordbrukets kreditkassor skall gälla även för postbanken.

För att i möjligaste mån åstadkomma konkurrensneutralitet mellan postbanken och övriga bankinstitut föreslås vidare, med visst undantag för en övergångstid, att samma balansvärderingsregler som gäller för affärsban-

kerna skall tillämpas av postbanken. Vidare föreslås riktlinjer för kapitalbildning i postbanken, avkastningskrav och skatt. I samband därmed föreslås att 25 milj. kr. anvisas på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1969/70.

Den föreslagna lagen om postbanken avses träda i kraft den 1 januari 1970.

Förslag
till
Lag
om postbanken

Häri genom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser

1 §

Postbanken har till ändamål att driva in- och utlåningsrörelse, att förmedla betalningar samt att driva annan verksamhet som står i samband därmed.

2 §

Postbankens statskapital utgöres av stamkapital och statsverkslån. Stamkapitalet får minskas endast om detta behövs för att täcka förlust, som uppstått på postbankens rörelse, eller om Konungen av annan orsak medgivit minskning.

3 §

Postbanken står under tillsyn av bankinspektionen. Bankens förvaltning och räkenskaper granskas av riksrevisionsverket.

Rörelsen

4 §

Postbanken får ej för egen räkning driva handel med eller, med de undantag som anges i 5 och 6 §§, förvärva annat än guld, mynt, växlar, checkar, anvisningar, obligationer och andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar utom sådana som medför rätt till betalning först efter utfärdarens övriga fordringsägare (förlagsbevis).

5 §

Postbanken får förvärva

1. aktie i bolag, vilket uteslutande har till syfte att förvalta fast egendom eller tomträtt, som förvärvats för att bereda banken lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov, och förlagsbevis, som utfärdats av sådant bolag,

2. bostadsrätt till lägenhet, om lägenheten skall nyttjas för ändamål, som anges under 1, eller användes för att bereda bostad åt någon som är anställd i banken,

3. inventarier, vilka anskaffas för rörelsen eller till fastighet, över vilken banken förfogar, eller till lokaler, som banken i övrigt innehar,

4. efter tillstånd av Konungen, aktie i bankaktiebolag, i utländskt bank-

företag och i svenskt aktiebolag eller utländskt företag, vars ändamål kan anses gagneligt för bankväsendet eller det allmänna, samt garantifondbevis eller förlagsbevis utfärdad av bolag eller företag som nu nämnts.

Medverkar postbanken vid emission av aktier eller förlagsbevis på den allmänna marknaden, får banken förvärva aktie eller förlagsbevis som ingår i emissionen. Sådan aktie eller sådant förlagsbevis skall banken dock avyttra så snart det lämpligen kan ske och senast ett år efter förvärvet. Om synnerliga skäl föreligger, kan bankinspektionen förlänga denna frist.

6 §

För att skydda fordran får postbanken dels på offentlig auktion eller fondbörs eller vid exekutiv försäljning köpa egendom som är utmätt eller pantsatt för fordringen dels, om det är uppenbart att postbanken annars skulle lida avsevärd förlust, såsom betalning för fordran övertaga för fordringen pantsatt eller annan egendom. Utgöres köpt eller övertagen egendom av fastighet, gruva, fabrik eller annan liknande anläggning eller fartyg, får postbanken i utbyte mot sådan egendom med tillhörande lös egendom förvärva aktie i bolag, som bildats för att förvalta egendomen eller för att fortsätta en med denna driven verksamhet, eller förlagsbevis, som utfärdats av sådant bolag. Postbanken får därjämte förvärva aktie i bolag, i vilket postbanken enligt detta stycke förut förvärvat aktie, om uppenbar fara är att postbanken annars skulle lida förlust.

Har postbanken enligt första stycket förvärvat aktie i bolag eller av aktiebolag utfärdad förlagsbevis, får postbanken, om aktiebolaget överlåter sina tillgångar på annat aktiebolag, byta ut aktien eller förlagsbeviset mot aktie i det andra aktiebolaget eller förlagsbevis som utfärdats av detta bolag.

Egendom som postbanken förvärvat enligt denna paragraf skall avyttras så snart det lämpligen kan ske och senast när avyttring kan äga rum utan förlust för postbanken.

Förvärv enligt denna paragraf skall ofördröjligen anmälas hos bankinspektionen.

7 §

Postbanken skall till täckning av de risker som är förenade med bankrörelsen ha kapital till visst lägsta belopp. Detta bestämmes i förhållande till postbankens tillgångar och till garantiförbindelser som banken ingått (placeringar). Vid beräkningen av kapitalkravet indelas placeringarna i följande fyra grupper, nämligen

- A. 1. inneliggande kassa, checkar, postremissväxlar samt fordringar hos riksbanken och riksgäldskontoret,
2. skattkammарväxlar och obligationer som utfärdats av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, allmän kassa eller inrättning, vars reglemente fastställts av Konungen, eller kreditaktiebolag,
3. andra fordringar för vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbänk, centralkassa eller annan under A 1 eller 2 avsedd kassa eller inrättning, kreditaktiebolag eller försäkringsföretag med svensk koncession svarar,
4. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran, som anges under A 1—3, och
5. garantiförbindelser för vilka postbanken fått säkerhet i värdehandling eller fordran, som anges under A 1—4,

- B. 1. andra fullgoda obligationer än de som anges under A 2,
 2. fordringar för vilka utländskt bankföretag eller annat försäkringsföretag än som avses under A 3 svarar,
 3. fordringar för vilka säkerheten utgöres av
 värdehandling eller fordran, som anges under B 1 eller 2,
 inteckning i jordbruks-, affärs- eller bostadsfastighet eller tomträtt till sådan fastighet inom sjuttiofem procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträtten, eller
 fordran med förmånsrätt på grund av lagen (1966:701) om förmånsrätt för fordringar enligt lagen om vissa gemensamhetsanläggningar, om förmånsrätten får göras gällande på postbankens föranstaltande,
 4. garantiförbindelser för vilka postbanken fått säkerhet i värdehandling eller fordran, som anges under B 1—3,
- C. 1. fordringar för vilka säkerheten utgöres av
 inteckning i jordbruksfastighet, i bostadsfastighet med en- eller tvåfamiljshus eller med flerfamiljshus för vilket statligt bostadslån utgår eller i tomträtt till sådan fastighet, om inteckningssäkerheten är förstärkt med borgen och inteckningen ligger mellan sjuttiofem och etthundra procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträtten,
 inteckning i fastighet, som helt eller delvis är inrättad för industriell verksamhet, eller i tomträtt till sådan fastighet inom femtio procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad och annan egendom som hör till tomträtten,
 förlagsbevis eller aktie, som noteras vid fondbörs här i landet, eller borgen, dock ej till högre belopp för varje låntagare än tjugofemtusen kronor,
 2. garantiförbindelser för vilka postbanken fått säkerhet i form av värdehandling, fordran eller borgensförbindelse som anges under C 1,
- D. övriga tillgångar och garantiförbindelser utom sådana som enligt femte och sjätte styckena skall avräknas från postbankens risktäckande kapital.

För placeringar, som anges under A, fordras ej risktäckande kapital. I övrigt skall postbanken vid varje tidpunkt ha risktäckande kapital till lägst ett belopp, som motsvarar sammanlagt

- en procent av summan av placeringar, som anges under B,
- fyra procent av summan av placeringar, som anges under C, och
- åtta procent av summan av placeringar, som anges under D.

Tillgång skall tagas upp till bokfört värde och garantiförbindelse till sitt nominella belopp.

Med postbankens risktäckande kapital avses stamkapital, statsverkslån, dispositionsfond och balanserade vinstmedel.

Från postbankens risktäckande kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad banken såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till annat in- eller utländskt företag som driver någon form av bankverksamhet. Sådan avräkning skall dock ej ske i fråga om företag där staten är delägare.

Har postbanken väsentligt ekonomiskt intresse i aktiebolag, som uteslu-

tande har till syfte att förvalta fastighet eller tomträtt som förvärvats för att bereda banken lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov, skall från postbankens risktäckande kapital avräknas åtta procent av summan av det bokförda värdet av aktierna i fastighetsbolaget och bolagets bokförda skulder eller den del av dessa som svarar mot bankens innehav av aktier i fastighetsbolaget.

Med uppskattat värde avses det värde, som postbanken bestämt på grundval av särskild värdering. Har enligt gällande bestämmelser om lån av statsmedel till främjande av bostadsbyggandet sådant lån beviljats till uppförande av viss byggnad, skall till grund för bedömandet i stället för uppskattningsvärdet läggas det enligt nämnda bestämmelser fastställda pantvärdet för byggnaden eller den fastighet, där denna uppföres, om ej särskilda skäl föranleder annat.

8 §

Postbanken skall hålla en med hänsyn till rörelsens art och omfattning tillräcklig kassareserv.

Kassareserven skall bestå av tillgångar som med lätthet kan förvandlas i pengar och skall tillsammans med inneliggande kassa uppgå till lägst ett belopp som svarar mot tio procent av postbankens samtliga förbindelser med undantag av lån som tagits upp hos allmänna pensionsfonden i samband med återlån enligt fondens reglemente och garantiförbindelser. Nedgår kassareserven tillfälligt under föreskrivet belopp, skall den snarast ökas till detta.

Är tillgång som anges i andra stycket pantsatt, får den ej räknas in i kassareserven. Utgör tillgången säkerhet för avtalad kredit som postbanken ej begagnat till fullo, får den ändå beräknas till det belopp, som banken enligt avtalet har rätt att ytterligare erhålla vid anfordran.

9 §

Kredit får beviljas endast mot betryggande säkerhet i fast eller lös egendom eller i form av borgen. Utan säkerhet får dock kredit lämnas till ett sammanlagt belopp, som vid varje tidpunkt svarar mot högst tre procent av summan av postbankens risktäckande kapital och dess inlåning. Därutöver får kredit utan säkerhet beviljas

1. sådan låntagare, som avses i 7 § första stycket A 2 eller 3, samt utländskt bankföretag,

2. samfällighet som avses i lagen (1966:700) om vissa gemensamhetsanläggningar, såvida krediten ej överstiger belopp för vilket förmånsrätt åtnjutes på grund av lagen (1966:701) om förmånsrätt för fordringar enligt nämnda lag och förmånsrätten får göras gällande på postbankens föranstaltande,

3. näringsidkare i och för hans rörelse, om krediten är kortvarig.

Aktie i bolag, som huvudsakligen förvaltar eller driver handel med aktier eller som idkar emissionsrörelse, får mottagas som pant endast om aktien noteras vid fondbörs här i landet. Vad nu sagts gäller även förlagsbevis, som utfärdats av sådant bolag.

10 §

Postbanken skall ägna särskild uppmärksamhet åt att kredit i sådan omfattning, att fara kan uppkomma för bankens säkerhet, icke lämnas till samma låntagare eller till låntagare, som är förbundna med varandra i väsentlig

ekonomisk intressegemenskap, eller mot säkerhet av aktier eller förlagsbevis, som utgivits av samma aktiebolag eller aktiebolag som är förenade i sådan gemenskap som nu nämnts.

Första stycket äger motsvarande tillämpning på borgen och annan garantiförbindelse till postbanken.

11 §

Om jäv i kreditförhållanden i postbanken meddelas bestämmelser av Konungen.

12 §

Bestämmelserna om kredit i 9—11 §§ äger motsvarande tillämpning på garantiförbindelse som postbanken ikläder sig.

13 §

Ställes lån icke att betalas inom ett år, skall postbanken förbehålla sig rätt att säga upp lånet till återbetalning senast inom sagda tid.

Utan förbehåll enligt första stycket får postbanken

1. bevilja återlån enligt reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning med längre löptid än ett år,

2. utlämna andra lån mot skuldebrev med längre löptid än ett år till ett sammanlagt belopp, som vid varje tidpunkt svarar mot högst tjugofem procent av summan av postbankens risktäckande kapital och dess inlåning efter avdrag för lån som tagits upp hos allmänna pensionsfonden i samband med återlån.

Förfallotiden för lån skall bestämmas så, att den är förenlig med villkoren för postbankens förbindelser. Lån som avses i andra stycket 2 får icke ställas på längre återbetalningstid än tio år. Har för sådant lån icke ställts säkerhet i fast eller lös egendom, skall i skuldebrevet utfästas årlig avbetalning i förhållande till den tid för vilken lånet beviljas.

Postbanken skall förbehålla sig rätt att säga upp lån som avses i andra stycket till återbetalning senast inom tre månader, om säkerheten för lånet försvagas i märklig mån eller, i fråga om lån utan säkerhet, om trygghet icke längre föreligger för låneförbindelsens fullgörande.

Denna paragraf äger icke tillämpning på lån, för vars fulla gäldande staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet svarar. Tredje stycket första punkten gäller dock även sådant lån.

14 §

Postbanken får ej vid avtal om kredit eller annars i sin rörelse förbehålla sig andel i vinst på affär som banken själv icke har rätt att avsluta.

Ej heller får postbanken, om det ej är fråga om utdelning på aktier eller vad som annars kan tillkomma banken som ägare av aktier, på annat sätt beredas andel i vinst på verksamhet som banken själv icke får driva.

15 §

När postbanken beviljar kredit, får banken ej göra förbehåll att kreditloppet eller del av detta skall sättas in hos banken för längre tid än sex månader eller på längre tids uppsägning än sex månader.

16 §

Postbanken får ej utfärda tryckt eller graverad, till innehavaren eller till viss man eller order ställd förbindelse eller ikläda sig ansvarighet för sådan förbindelse.

17 §

Motbok eller annat bevis, som postbanken utfärdar om tillgodohavande på räkning, skall ställas till viss man och innehålla att överlåtelse får ske endast till viss man och att överlåtelsen bör anmälas hos banken.

Postbanken får ej träffa förbehåll om rätt för banken att återropa betalning till annan än rätt innehavare av motbok.

Om efterlysning och dödande av förkommen motbok finns särskilda bestämmelser.

18 §

Innan postbanken inrättar bankkontor som uteslutande är avsett för bankens rörelse, skall postbanken inhämta yttrande från nämnden för bankkontorsetablering.

Inrättas bankkontor, skall det omedelbart anmälas hos bankinspektionen.

19 §

Omyndig får utan förmyndares tillåtelse förfoga över medel som den omyndige själv satt in hos postbanken efter det att han fyllt sexton år. Utan den omyndiges samtycke får postbanken ej betala ut sådana medel till förmyndaren. Har förmyndaren fått överförmyndarens tillstånd att omhändertaga medlen och företett bevis på detta hos postbanken, får den omyndige ej längre förfoga över medlen. Sådan inskränkning i den omyndiges rätt skall antecknas på insättningsbevis eller i motbok, när beviset eller motboken företes hos banken.

Medel som förmyndare eller god man förvaltar enligt föräldrabalken får, utom såvitt angår ränta som stått inne kortare tid än ett år, tagas ut utan överförmyndarens tillstånd endast om förbehåll om detta skett enligt 15 kap. 9 § andra stycket balken. Överförmyndaren kan när som helst förordna, att förbehållet ej skall gälla. Sådant förordnande skall antecknas på bevis eller i motbok, som utfärdats om insättningen. Överförmyndare, förmyndare och god man har på begäran rätt att erhålla bevis om beloppet av de medel, som sättes in eller står inne, och i förekommande fall intyg att meddelat tillstånd icke utnyttjats.

Årsredovisning

20 §

Postbanken avger för varje räkenskapsår redovisning för förvaltningen av bankens angelägenheter genom att upprätta balansräkning avseende bankens ställning vid räkenskapsårets utgång, vinst- och förlusträkning samt förvaltningsberättelse med förslag om hur vinst eller förlust skall disponeras.

Räkenskapsåret omfattar kalenderåret.

Balansräkningen, vinst- och förlusträkningen samt förvaltningsberättelsen fastställs av Konungen.

Den fastställda årsredovisningen skall av postbanken kungöras på lämpligt sätt och hållas tillgänglig på postanstalterna.

21 §

I fråga om postbankens balansräkning gäller följande.

Tillgångar får icke tagas upp vare sig över verkliga värdet eller till

högre belopp än det, vartill kostnaderna för deras anskaffning uppgått, om ej annat följer av denna paragraf.

Andra tillgångar än sådana som är avsedda till stadigvarande bruk för postbanken får, om upplysning rörande förhållandet lämnas i förvaltningsberättelsen, tagas upp till högre belopp än som svarar mot kostnaderna för deras anskaffning, dock ej över verkliga värdet.

Har under räkenskapsåret kostnader lagts ned för att förbättra tillgång, som är avsedd till stadigvarande bruk för postbanken, eller har sådana kostnader balanserats från tidigare räkenskapsår, får de inräknas i anskaffningskostnaderna. Tillgången får annars icke tagas upp till högre belopp än det vartill den var uppförd i närmast föregående balansräkning. Tillgång som måste anses äga ett bestående värde väsentligt överstigande nämnda belopp får dock tagas upp till högst detta värde, om bankinspektionen medgivit det. I fråga om fast egendom får ej i något fall uppskrivning ske över senast fastställda taxeringsvärdet.

För fordran, som förfaller eller kan av postbanken sägas upp till betalning först efter längre tid än ett år, får värdet icke sättas högre än att avkastning erhålles efter en räntefot som svarar mot det allmänna ränteläget.

Osäkra fordringar tages upp högst till det belopp varmed de beräknas komma att inflyta. Värdelösa fordringar får icke tagas upp som tillgång.

Förvaltningskostnader får icke tagas upp som tillgång.

Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna paragraf meddelas av bankinspektionen.

22 §

I balansräkningen skall tillgångar och skulder fördelas i poster på sätt som kan anses påkallat med hänsyn till verksamhetens art och god redovisningssed.

Inom linjen skall anmärkas sammanlagda beloppet av postbankens borgens- och övriga garantiförpliktelser, i den mån de icke tagits upp bland skulderna. Dessutom skall inom linjen tagas upp det sammanlagda bokförda värdet av panter som postbanken ställt.

Inom linjen skall också anges de pensionsåtaganden som icke tagits upp bland skulderna.

23 §

Vinst- och förlusträkning skall ställas upp så, att en tillfredsställande redovisning erhålles för hur vinsten eller förlusten för räkenskapsåret uppkommit. Intäkter och kostnader skall fördelas i lämpliga poster.

I vinst- och förlusträkningen skall som kostnad för rörelsen tagas upp det belopp som efter avräkning enligt företagsekonomiska grunder mellan postverkets olika rörelsegrenar funnits vara att hänföra till postbanksrörelsen.

24 §

I förvaltningsberättelsen skall, i den mån det kan ske utan förfång för banken, upplysning lämnas om sådana förhållanden som är av betydelse för bedömningen av bankens ställning och resultatet av dess verksamhet samt styrelsens förvaltning som ej framgår av balansräkningen eller vinst- och förlusträkningen. Berättelsen skall dessutom redovisa händelser av väsentlig betydelse för postbanken även när de inträffat efter räkenskapsårets slut.

Har tillgång som är avsedd till stadigvarande bruk för postbanken skrivits upp för räkenskapsåret, skall redogörelse lämnas för grunden till uppskrivningen, för det belopp varmed uppskrivning skett och för användningen av beloppet. Att upplysning skall lämnas i fråga om andra tillgångar, som upptagits till högre belopp än kostnaderna för deras anskaffning, föreskrives i 21 § tredje stycket.

Särskilda bestämmelser

25 §

Enskilds förhållande till postbanken får ej obehörigen yppas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1970.

Genom lagen upphäves förordningen (1922: 277) angående postsparbanken, förordningen (1924: 378) angående postgirorörelsen och reglementet (1968: 683) om förvaltningen av postbankens medel.

Vid bokslut som sker för tidigare verksamhetsår än 1975 får svenska, fullgoda, räntebärande obligationer förvärvade före den 1 januari 1970 och räntebundna lån beviljade före nyssnämnda dag värderas enligt 48 § första stycket 1 och 2 lagen (1955: 416) om sparbanker i dess lydelse före den 1 januari 1969.

I fråga om avgivande, fastställande och kungörande av redovisningshandlingar som avser verksamhetsåret 1969 gäller äldre bestämmelser.

Utdrag ur protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 30 oktober 1969.

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, GELJER, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *lag om postbanken, m. m.*, och anför.

1. Inledning

Kreditinstitututredningen föreslog i sitt betänkande Samordnad banklagstiftning (SOU 1967: 64) ett i princip enhetligt system av rörelseregler för affärsbanker, sparbanker och jordbrukets kreditkassor. Enligt utredningens mening borde dessa rörelseregler gälla också för postbanken. Utredningen ansåg att postbankens verksamhet skulle bedrivas på i huvudsak samma konkurrensvillkor som övriga bankinstitut och att postbanken samtidigt skulle ges en självständigare ställning. Detta skulle kunna åstadkommas på ett naturligt sätt om postbanken ombildades till ett aktiebolag som ägdes av postverket. Utredningen som endast skisserade sitt förslag förutsatte att de närmare undersökningar av organisatorisk och teknisk art som måste föregå en reform utfördes av postverket. I remissbehandlingen av utredningens betänkande framfördes stark kritik mot den föreslagna ändringen av postbankens organisationsform.

I proposition (1968: 143) angående ändringar i banklagstiftningen föreslogs på grundval av kreditinstitututredningens betänkande en samordning och liberalisering av rörelsereglerna för affärsbanker, sparbanker och jordbrukets kreditkassor. Samordningen innebar att rörelsereglerna för sparbanker och kreditkassor i allt väsentligt utformades efter mönster av affärsbankernas bestämmelser. För postbankens del framlades däremot inget förslag. I propositionen uttalade jag att enligt min ståndpunkt alla bankinstitut skall drivas på i princip likartade villkor och att detta skall gälla även postbanken. Jag förklarade emellertid att jag först sedan viss ytter-

ligare utredning företagits ämnade anmäla frågan om postbankens ställning och uppgifter på kreditmarknaden. Propositionen godkändes av riksdagen (BaU 60, rskr 368). Den nya banklagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 1969 (SFS 1968: 601—606).

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 mars 1968 tillkallade jag statssekreteraren i finansdepartementet K.-O. Feldt som utredningsman med uppdrag att utreda formerna för samarbete mellan postbanken och Sveriges Kreditbank (kreditbanken). För att postbanken inte skulle komma i ett sämre konkurrensläge i förhållande till övriga bankinstitut föreslog jag i avvaktan på att utredningsarbetet skulle slutföras vissa jämkningar i bestämmelserna för postbanken. Kungl. Maj:t utfärdade härefter reglementet (1968:683) om förvaltningen av postbankens medel, vilket gäller från ingången av år 1969.

Utredningsmannen har den 6 december 1968 överlämnat en promemoria (Stencil Fi 1968: 10) Samarbete postbanken—kreditbanken. Vidare har poststyrelsen den 9 april 1969 till chefen för finansdepartementet överlämnat en promemoria Postbanken—Utredning med författningsförslag. Över promemoriorna har yttranden avgetts av statskontoret, riksrevisionsverket, bankinspektionen, näringsfrihetsombudsmannen (NO), fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Svenska bankmannaförbundet, Svenska postförbundet, Postverkets tjänstemannaförbund och Posttjänstemännens förening.

Jag anhåller nu i samråd med chefen för kommunikationsdepartementet att få ta upp i promemoriorna framförda förslag om samarbete mellan postbanken och kreditbanken, ändrad organisation av postverket, nya rörelse-regler för postbanken och vissa kapitalbildningsfrågor. Poststyrelsen har samtidigt med sin promemoria Postbanken—Utredning och författningsförslag till chefen för justitiedepartementet överlämnat en promemoria med förslag till lag om ändring i lagen (1927: 85) om dödande av förkommen handling. Denna fråga har tidigare anmälts av chefen för justitiedepartementet.

2. Samarbets- och organisationsfrågor

2.1 Postbankens och kreditbankens nuvarande organisation, arbetsformer och verksamhet

2.1.1 Organisation

Postbanken, som är den sammanfattande benämningen för postsparbanken och postgirot, utgör organisatoriskt en av postverkets tre huvudenheter: driftenheten, ekonomienheten och postbanken. Samma organ som ombesörjer den allmänna poströrelsen utför postbanksgöromål. Postbankens

serviceorganisation täcker på så sätt hela landet. Det är emellertid att märka att detta servicenät uteslutande används för inlåningen och betalningsförmedlingen. Utlåningen ombesörjs centralt av postbanken.

Postverket leds av en styrelse, i det följande kallad *poststyrelsen*, som består av generaldirektören som ordförande och sex andra av Kungl. Maj:t tillsatta ledamöter. Två av dessa skall vara sakkunniga i fråga om kreditväsendet. Postbanken har en förhållandevis självständig ställning inom postverket och upprättar eget bokslut. Poststyrelsen fastställer emellertid postbankens balansräkning, vinst- och förlusträkning samt förvaltningsberättelse och beslutar om disposition av vinstmedlen. I ärende som rör postbanken skall minst en av de ledamöter, som är sakkunniga på kreditväsendets område, vara närvarande samt därjämte ytterligare minst två ledamöter av styrelsen, bland dem generaldirektören eller dennes ställföreträdare.

Ärenden om medelsplacering, anskaffning av erforderliga rörelsemedel, in- och utlåningsränta och andra ärenden, som rör postbankens låneverksamhet, behandlas och avgörs av *postbanksdelegationen*. Detta organ består av generaldirektören, tillika ordförande, postbankschefen och de två av poststyrelsens ledamöter som är sakkunniga i fråga om kreditväsendet.

Postbanken, som har omkring 5 000 anställda, är under postbankschefen indelad i tre huvudavdelningar, nämligen en allmän avdelning, en driftavdelning och en finansavdelning. En bankdirektör är chef för varje avdelning. Postbankschefen och de tre bankdirektörerna bildar *postbankens direktion*, till vilken postbanksdelegationen kan delegera vissa ärenden, som annars ankommer på delegationen att avgöra.

Kreditbanken är ett av staten helägt bankaktiebolag, vars verksamhet liksom övriga affärsbankers regleras av banklagens bestämmelser. Banken är den till storleksordningen tredje av de fem affärsbanker, Svenska Handelsbanken, Skandinaviska Banken, kreditbanken, Stockholms Enskilda Bank och Göteborgs Bank, som brukar räknas som storbanker. Kreditbankens filialnät omfattar 130 kontor fördelade på 71 orter. Kontoren är spridda över hela landet med viss koncentration till landets södra och mellersta delar. Kontoren är avdelningskontor eller expeditjonskontor. De förra har egna styrelser och har rätt att själva bevilja krediter upp till vissa fastställda belopp. De senare saknar styrelser och har oftast ingen eller starkt begränsad kreditgivningsrätt. Avdelningskontoren sorterar liksom expeditjonskontoren i Stockholmsområdet direkt under huvudkontoret medan övriga expeditjonskontor sorterar under resp. avdelningskontor.

Kreditbankens ledning utövas av en centralstyrelse, som enligt bolagsordningen skall bestå av högst tolv ledamöter med högst sex suppleanter. Styrelsen utser inom sig verkställande direktör och vice verkställande direktör. Antalet ledamöter i centralstyrelsen är f. n. tio.

Under centralstyrelsen utövas den dagliga ledningen av bankens verksamhet av en direktion med verkställande direktör i spetsen. I direktionen ingår

dessutom centralstyrelsens ordförande, vice verkställande direktör och ytterligare fyra tjänstemän i banken.

2.1.2 Inlåning och utlåning

Postbankens två rörelsegrenar, postsparbanken och postgirot, har genom postsparbanks- resp. postgiroförordningen tilldelats särskilda funktioner. Postsparbankens huvuduppgift är sålunda att »befordra sparsamhet genom att under statens garanti till förräntning mottaga penningar». Genom denna bestämmelse accentueras inlåningsrörelsen och därmed postsparbankens karaktär av sparbank eller folkbank. Huvuduppgiften för postgirot, som inrättades år 1925, anges vara »att underlätta betalningsrörelsen och befrämja sådana betalningsmetoder, som äro ägnade att minska användandet av kontanta penningar». Postsparbanken och postgirot betjänar delvis olika kundkategorier. Kontoinnehavarna i postsparbanken är till största delen småsparare. Inlåningen på de vanliga postsparbanksböckerna med en sammanlagd behållning av 6,6 miljarder kr. är den dominerande inlåningsformen för postsparbanken. I postgirot, som svarar för ca 90 % av giromarknaden i landet, utgörs däremot den mest betydelsefulla delen av kontoinnehavarna av statliga och kommunala institutioner samt privata företag och organisationer.

Kreditbanken drivs i likhet med övriga affärsbanker efter rent affärsrättsliga grunder och är som tidigare nämnts underkastad samma regler som gäller för det privata bankväsendet.

På *inlåningssidan* har postbanken och kreditbanken i stort sett en likvärdig service. Skillnader finns dock. Exempelvis är postgirot avsevärt mer vittförgrenat än den bankgiro- och rörelse, i vilken kreditbanken deltar tillsammans med övriga affärsbanker, sparbankerna och jordbrukskasserörelsen. Samtidigt bör nämnas att postbanken inte mottar inlåning på checkräkning.

Både postbanken och kreditbanken är genom sin storlek väsentliga faktorer på kreditmarknaden. Vid utgången av 1967 uppgick postbankens inlåning till 12,8 miljarder kr., varav ca 5 miljarder kr. hänförde sig till postgirot. Kreditbankens inlåning uppgick vid samma tidpunkt till 4,7 miljarder kr. Detta innebär att de statliga bankerna tillsammans svarade för omkring 1/5 av all inlåning i bankinstituten. Nämnas bör också att postbanken ensam har större inlåning än något annat svenskt bankinstitut.

Postgirot förmedlade under 1967 betalningar för 788 miljarder kr. Antalet konton var 688 000. *Bankgirot* förmedlade samma år betalningar för ca 53 miljarder kr. Till bankgirot är över 200 000 konton anslutna.

I fråga om *placeringssidan* förelåg före ikraftträdandet av det nuvarande placeringsreglementet för postbanken (SFS 1968: 683) väsentliga skillnader mellan postbankens och kreditbankens möjligheter att göra insättarmedlen ränteavkastande. Postbanken var sålunda hänvisad till viss specificerad placering, nämligen i tillgångar som skattkamarväxlar och fullgoda obliga-

tioner, fordringar för vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet svarar som gäldenär, garant eller borgensman, fordringar mot säkerhet av fullgoda svenska obligationer eller av inteckning i fast egendom eller tomträtt, fordringar mot annan fullgod säkerhet samt fordringar hos riksgäldskontoret, bankaktiebolag, utländskt postgiro eller utländsk penninginrättning. *Kreditbanken* har alla de placeringsmöjligheter som står en affärsbank till buds. Postbankens utlåning är till ca 85 % av långfristig natur. Denna placeringsstruktur är emellertid historiskt betingad och motsvarar inte den nuvarande placeringsinriktningen. *Kreditbankens* placeringar är däremot i princip kortfristiga.

Finansieringen av bostadsbyggandet är en viktig faktor såväl i postbankens som i *kreditbankens* utlåning. Under år 1967 beviljades nya krediter av postbanken till ett belopp av 1,4 miljarder kr. och av *kreditbanken* med något över en miljard kr. De båda bankerna svarade därmed tillsammans för finansieringen av nära 1/4 av hela det under året igångsatta bostadsbyggandet.

En annan viktig sektor i de båda bankernas utlåningsverksamhet är kommunlånen. Dessa uppgick vid slutet av år 1967 i postbanken till 2 565 milj. kr. eller mer än 20 % av placeringarna. Beloppet motsvarar ca 1/6 av de totala kommunkrediterna. Postbanken är därmed vid sidan av sparbankerna den största kreditgivaren till kommunerna. *Kreditbankens* utlåning till kommunerna uppgick samma år till 119 milj. kr., dvs. ca 4 % av utlåningen. Av större betydelse är emellertid *kreditbankens* förmedlingsverksamhet i fråga om långfristiga krediter till kommunerna.

Tyngdpunkten i *kreditbankens* placeringar ligger på *näringslivskrediter*. Dessa uppgick år 1967 till 1,4 miljarder kr. motsvarande drygt 45 % av bankens utlåning. För postbankens del inskränker sig näringslivskrediterna till ett förhållandevis blygsamt innehav av obligationer emitterade av industri- och trafikbolag.

2.1.3 Övriga rörelsegrenar

Vid sidan om in- och utlåningsverksamheten driver de båda bankerna en rad andra rörelsegrenar. Viktiga sådana grenar är betalningsförmedling, utlandsrörelse, datatjänst, ställande av bankgaranti, värdepappershandel, medverkan vid obligations- och aktieemissioner och notariatverksamhet. Av dessa rörelsegrenar driver postbanken endast de tre förstnämnda.

2.2 Samarbetspromemorian

2.2.1 Allmänna synpunkter

Utredningsmannen berör i sitt betänkande inledningsvis utvecklingstendenserna på kreditmarknaden. Det anförs i betänkandet att kraven på kreditmarknadens förmåga att finansiera stora enskilda projekt skärps. Detta sammanhänger med den ökande takten i näringslivets koncentra-

tionsprocess. Vid sidan härav krävs ökad kapacitet för att åstadkomma samlade lösningar över större områden och med flera företag invecklade. De nämnda förändringarna i näringslivets finansieringsbehov har delvis mötts av ekonomisk-politiska åtgärder såsom tillskapandet av Sveriges investeringsbank AB och har också påverkat den strukturella utvecklingen på kreditmarknaden och de olika kreditinstitutens politik. Samarbete mellan flera banker eller kreditinstitut, sammanslagningar av institut samt tillkomsten av nya institutioner är ett uttryck för detta.

Den antydda koncentrationsprocessen har skapat problem beträffande möjligheterna att upprätthålla en effektiv konkurrens på kreditmarknaden och att ge de lånesökande företagen en reell valmöjlighet mellan olika kreditgivare. Risk finns att låntagarnas möjligheter att välja mellan olika kreditinstitut inskränks eller vid större projekt t. o. m. försvinner. Utredningsmannen håller dock för troligt, att andra faktorer har avsevärt större betydelse än själva koncentrationstendensen för begränsningar av konkurrensen och bristen på valmöjligheter för kreditkunderna. Dessa faktorer sammanhänger med den bundenhet, som skapas av de traditionella relationerna mellan banker och låntagare samt av de olika finansiella kombinationer, vari en stor del av det svenska näringslivet ingår.

Vid en jämförelse av postbankens och kreditbankens roller på kreditmarknaden finner utredningsmannen, att dessa bankers inlåningsverksamhet i stort sett är likartad, men att då det gäller utlåningssidan stora skillnader finns. Postbanken är enligt sitt placeringsreglemente hänvisad till viss specificerad utlåning av huvudsaklig långfristig karaktär. Postbanken spelar således en stor roll för bostadsbyggandets finansiering och har en snabbt växande kommunal utlåning och annat slags finansiellt samarbete med kommunerna. Banken har alltså hittills betraktats som till övervägande del ett kapitalmarknadsinstitut med verksamheten begränsad till angivna sektorer.

Kreditbanken däremot lyder under de liberalare rörelsereglerna i banklagen och har därför i likhet med övriga affärsbanker större möjligheter till differentiering av sina placeringar än postbanken, framför allt i fråga om affärs- och näringslivskrediter.

Utredningsmannen har utgått från att postbankens rörelseregler kommer att liberaliseras och samordnas med de rörelseregler som i proposition till 1968 års höstriktsdag (prop. 1968: 143) föreslagits gälla för affärsbanker, sparbanker och jordbrukskasserörelsen. Om en sådan samordning sker får postbanken formellt möjlighet att driva samma typ av utlåningsverksamhet som kreditbanken.

2.2.2 Samarbete postbanken—kreditbanken

Mot bakgrund av utvecklingen mot större och slagkraftigare enheter på kreditmarknaden och med tanke på det orationella i en samtidig uppbygg-

nad av två statliga banker med likartade funktioner är det, framhåller utredningsmannen, angeläget att möjligheterna till samverkan tas till vara också inom den statliga banksektorn. Den allmänna målsättningen för de statsägda instituten bör vara att verka för ökad konkurrens och bättre valmöjligheter på kreditmarknaden. De nya krav som utvecklingen inom näringslivet ställer på kreditmarknaden inskräper ytterligare behovet av en aktiv statlig politik i dessa hänseenden. Därvid bör det vara av stor betydelse att kunna utnyttja den samlade styrkan och kapaciteten hos de två statliga bankerna.

Samverkan mellan bankerna bör i första hand inriktas på områden, där ett gemensamt utnyttjande av resurserna och ett direkt praktiskt samarbete kan stärka båda bankernas konkurrensförmåga samt befrämja deras utvecklings- och förnyelsearbete. De kan därigenom bidra till att öka kreditmarknadens effektivitet — bl. a. när det gäller att tillgodose stora enskilda kreditbehov. En förstärkt statlig bankgrupp skulle också kunna erbjuda nya valmöjligheter för kreditmarknadens kunder.

Samarbetet måste givetvis utformas så att det leder till ekonomiskt utbyte för båda bankerna. Det bör bygga på affärsmässiga principer och präglas av jämställdhet mellan de två instituten. Samarbetet mellan de två instituten bör ske med utgångspunkt från de angivna målen och drivas så att det leder till ett från företagsekonomisk synpunkt optimalt utbyte för bankerna själva och uppfyller de allmänna krav som samhället ställer.

2.2.3 *Former för samverkan*

Samarbetet mellan de statsägda bankerna bör enligt utredningsmannens förslag i första hand gälla utlåningssidan. Angivna områden för samarbete samt motiv och former för en samverkan är i huvudsak följande.

Ett visst samarbete i fråga om bostadskreditgivning förekommer redan nu mellan postbanken och kreditbanken. Vid stora byggnadsprojekt har bankerna gått samman i konsortier för att gemensamt säkerställa kreditbehovet. En fortsättning och utökning av denna samarbetsform är naturlig och önskvärd. De statsägda bankernas ambitionsnivå på detta område måste vara hög och deras kreditgivning bör koordineras med de bostadspolitiska målsättningarna. I sin byggnadskreditgivning bör bankerna driva en aktiv priskonkurrens som syftar till en allmän nedpressning av kostnaderna för byggnadskrediter. Ett led i en sådan politik bör vara att bankerna prövar möjligheterna att genomföra en formellt eller reellt integrerad bostadsfinansiering i första hand för det industriella byggandet genom kreditarrangemang som täcker både byggnadstiden och den långfristiga finansieringen i linje med de tankegångar som framförts av delegationen för bostadsfinansiering.

Vad beträffar den långfristiga kredit som ersätter den kortfristiga byggnadskrediten när byggnadsföretaget färdigställts, är de båda bankerna i

stor utsträckning beroende av att få byggnadskrediterna avlyftade till något bostadsfinansierande institut. Kreditbanken är delägare i ett kreditaktiebolag, Svensk Fastighetskredit AB, och får sina avlyft genom detta företag eller genom Bostadskreditkassan.¹ Postbanken däremot är i fråga om avlyft väsentligen hänvisad till det senare institutet. För att de statliga bankerna skall kunna förverkliga den målsättning på bostadskreditgivningens område som utredningsmannen skisserat och inom den statliga bankgruppen åstadkomma en önskvärd integrering av bostadskrediter bör det övervägas att de båda bankerna gemensamt bildar ett *bolag för emission av bostadsobligationer* och avlyft av byggnadskrediter. Därigenom bör den statliga bankgruppens kapacitet som kreditgivare till bostadsbyggandet väsentligt kunna förstärkas.

Ett väsentligt mål i samarbetet mellan postbanken och kreditbanken bör vara att ge ett effektivt bidrag till *kreditgivningen till näringslivet*. Utredningsmannens motiv härför är främst det allmänna kravet på ökad konkurrens och en större valfrihet på detta område samt ett rent företagsekonomiskt önskemål om en ökad differentiering av postbankens utlåningsstruktur. En förutsättning för att en samverkan skall komma till stånd är att möjligheter skapas för postbanken att lämna näringslivskrediter. Som redan nämnts, har utredningsmannen utgått från att sådana ändringar kommer att göras i de författningar som reglerar postbankens verksamhet att banken får i princip samma rörelseregler som övriga bankinstitut.

Det är emellertid, anförs det, inte rimligt att postbanken bygger upp en fullständig organisation för sådan kreditgivning. Därför bör ett samarbete etableras som innebär att kreditbankens kreditorganisation utnyttjas av båda bankerna. Samarbetet bör utformas så att båda bankernas behov av kundkontakt och fördelar på inlåningssidan kan tillgodoses.

På *betalningsförmedlingens område* representerar postbanken och kreditbanken olika system (postgiro resp. bankgiro). I fråga om löneutbetalning (postlön resp. checklön) är det enligt utredningen angeläget att åstadkomma en ordning där de statliga bankerna ger en service som innebär tillgång till de båda bankernas löneutbetalningssystem. I de fall att löneutbetalningen på ett arbetsställe i princip kommer att baseras på postlön hos postbanken (resp. checklön hos kreditbanken) bör alltså den enskilde löntagaren ges valfrihet att i stället välja checklön hos kreditbanken (resp. postlön hos postbanken) som alternativ. De närmare förutsättningarna härför bör utredas av bankerna själva.

Vad gäller frågan om förhållandet mellan postgiro och bankgiro ter det sig, med utgångspunkt från det orationella att arbeta med två girossystem, lika angeläget att en samverkan också på detta område kommer till stånd mellan postbanken och kreditbanken. En reglering av detta torde emellertid kräva en allsidig översyn av hela betalningsförmedlingen i landet.

¹ Fr. o. m. 1.1.1969 Konungariket Sveriges stadshypotekskassa.

Bankinstituten har under senare år börjat erbjuda tjänster av olika slag i anslutning till de egentliga banktjänsterna genom s. k. *dataservice*, exempelvis löneuträkning och hyresredovisning. Båda de statsägda bankerna har sådan service i sin verksamhet. Ett samgående på detta område kan innebära möjligheter till kostnadsbesparingar och ett rationellare utnyttjande av de gemensamma resurserna. Stora rationaliseringsvinster synes successivt kunna göras genom en gemensam dataanläggning som kan tillfredsställa såväl de båda bankernas som deras kunders behov av ADB. Med hänsyn till att båda bankerna nu har moderna och för deras behov anpassade dataanläggningar kan detta önskemål inte realiseras på kort sikt.

Ett ökat samarbete bör enligt utredningen kunna inledas även på andra områden. Den *utländska betalningsverksamheten* är för postbanken ett viktigt komplement till postgirot. Moderna postgirosystem har under senare år byggts upp i ett stort antal länder. Detta möjliggör en enkel och snabb internationell betalningsförmedling, reglerad inom Världspostunionens ram och genom bilaterala avtal. Eftersom postbanken och kreditbanken bedriver sin internationella betalningsförmedling i anslutning till skilda system är samarbetsmöjligheterna begränsade. Självfallet finns emellertid i fråga om *utlandsverksamheten* vissa områden, där samarbete kan etableras, exempelvis i fråga om arbitrageverksamhet. Dessutom bör postbanken aktivt kunna sälja de olika former för finansiering av utrikeshandel som ingår i kreditbankens utlandsrörelse men inte i postbankens.

Kreditbanken bedriver rörelsegrenar som inte återfinns i postbankens serviceverksamhet, såsom ställande av bankgarantier, medverkan vid obligations- och aktieemissioner, förmedling av köp och försäljning av aktier och obligationer samt notariatverksamhet. I fråga om sådana tjänster bör samarbetet från postbankens sida kunna inriktas på en aktiv försäljning av bankpartnerns sortiment.

Ett samarbete mellan de båda bankerna bör också ge anledning att försöka finna nya former av tjänster, som lämpar sig för gemensam produktion och marknadsföring. Det bör exempelvis kunna vara till fördel för dem båda att samarbeta vid utförandet av de marknadsundersökningar som kan behövas som underlag för produktutveckling.

Vad beträffar informations- och reklamverksamhet bör de två bankerna på detta område söka uppträda som en bankgrupp, postbanken—kreditbanken. Denna strävan bör inte strida mot att bankerna i andra sammanhang går fram var för sig.

2.3 Samarbetets organisation

Utredningsmannens förslag utgår från dels att båda bankerna behåller sin företagsform, dvs. att postbanken även i fortsättningen utgör en huvudenthet inom postverket, dels att postbanken ges i princip samma rörelse regler

som övriga banker. Den nuvarande postbanksdelegationen bör ersättas av en styrelse för postbanken.

Utredningsmannen föreslår att de båda bankernas *ledningsfunktioner samordnas* i viss utsträckning. Kreditbankens styrelse får enligt bolagsordningen bestå av högst tolv ledamöter. F. n. bestäms riktlinjerna för postbankens rent bankmässiga verksamhet (placerings- och räntefrågor m. m.) av den s. k. postbanksdelegationen som består av fyra personer, nämligen generaldirektören i postverket, postbankschefen och två sakkunniga i fråga om bank- och kreditväsendet. Samordningen bör ske genom att ett visst antal styrelseledamöter är gemensamma för postbanken och kreditbanken. Den grupp av ledamöter som skall vara gemensam för båda styrelserna bör bestå av sex personer, nämligen generaldirektören och postbankschefen från postbanken, styrelseordföranden och verkställande direktören från kreditbanken samt därutöver ytterligare en ledamot från vardera bankstyrelsen.

Postbankens styrelse bör bestå av sju personer med generaldirektören i postverket som ordförande, de övriga tre ledamöter som nu ingår i postbanksdelegationen samt tre ledamöter från kreditbankens styrelse. I *kreditbankens styrelse* bör enligt förslaget ingå tre ledamöter från postbankens styrelse.

I samband med dessa förändringar bör befogenheterna för postbankens ledning väsentligt utvidgas. Detta gäller bl. a. i fråga om postbankens inre organisation. Även huvudlinjerna i bankens organisation, vilka f. n. är fastställda av statsmakterna, bör sålunda få fastställas av bankens styrelse.

För att postbanken skall kunna konkurrera med det privata bankväsendet om dugande krafter för ledande poster i banken bör den vidare ges rätt att själv kontraktsanställa viss personal. Postbankens styrelse bör också själv få fastställa bankens vinst- och förlusträkning samt besluta om disposition av vinstmedlen.

För att trygga den samverkan mellan postbanken och postverket, som utredningsmannen förutsatt bestå, bör som f. n. *viss identitet föreligga mellan postbankens och postverkets ledning*. Som nämnts består postverkets styrelse av generaldirektören, ordförande, och sex ledamöter.

Den för postbanken och postverket gemensamma gruppen bör liksom f. n. bestå av generaldirektören och två ledamöter. Med den skisserade organisationen kommer nyssnämnda styrelse närmast att få karaktären av ett styrelseorgan för den allmänna poströrelsen.

Vissa frågor, bl. a. sådana som rör postanstalts- och lantbrevbärrarorganisationen — t. ex. riktlinjer för kontorsetablering, öppethållande, personaldimensionering, sortimentsutveckling och redovisningssystem — är emellertid angelägenheter som är gemensamma för allmänna poströrelsen och postbanken. Dessa frågor bör behandlas i en för verket gemensam styrelse. I denna styrelse bör ingå de speciella styrelseorganen för allmänna poströrelsen och postbanken. Den gemensamma styrelsen, som kommer att bestå av totalt elva ledamöter, bör enligt förslaget benämnas *poststyrelsen*.

För att klarlägga hur samarbetet på verkställighetsplanet skall bedrivas och utformas bör en *samarbetsdelegation* tillsättas. I delegationen bör ingå de främsta medlemmarna i resp. banks direktion. Delegationen bör i sin tur kunna tillsätta arbetsgrupper för speciella frågor. Ansvaret för sammankallandet av dessa organ kan lämpligen växla för ett år i taget. Det bör ankomma på bankerna själva att finna formerna för detta samarbete.

2.4 Tidpunkt för genomförandet

Samarbetet bör enligt förslaget komma till stånd så snart det är möjligt. Enligt utredningsmannens mening är det inte nödvändigt att avvakta den förordade omorganisation av bankerna vartill såvitt gäller postbanken riksdagens medgivande behövs. Utredningsmannen föreslår därför att bankerna snarast utser den förordade samarbetsdelegationen så att samarbetet på de för detta mest näraliggande områdena snabbt kan komma igång. Samtidigt härmed bör de ändringar göras i placeringsreglementet för postbanken, vilka är nödvändiga för att samarbetet på utlåningssidan skall kunna påbörjas.

2.5 Remissyttrandena

2.5.1 Allmänna synpunkter

Utredningsmannens beskrivning av förhållanden och utvecklingstenden- ser på kreditmarknaden samt av postbankens och kreditbankens nuvarande rörelseinriktning har inte mött några gensagor från remissinstanserna.

Förslaget om ett vidgat samarbete mellan postbanken och kreditbanken tillstyrks av nästan alla remissinstanser, nämligen *statskontoret*, *riksrevisionsverket*, *NO*, *fullmäktige i riksbanken*, *fullmäktige i riksgäldskontoret*, *Svenska sparbanksföreningen* och *Postverkets tjänstemannaförbund*. Endast *Posttjänstemännens förening* avstyrker ett samarbete i föreslagna former, medan *bankinspektionen* och *Svenska bankmannaförbundet* inte tar ställning i huvudfrågan. *Svenska bankföreningen* motsätter sig inte en »naturlig samordning» av de båda bankerna.

Frågan huruvida det föreslagna samarbetet skapar ökade förutsättningar för fri konkurrens på kreditmarknaden tas upp av några remissinstanser.

Statskontoret anser att kreditbanken kommer att få vissa konkurrensför- delar jämfört med övriga affärsbanker genom samarbetet med Postbanken, men finner inte detta olämpligt eller riskabelt. *NO* ser vissa risker för konkurrenshämningar genom samarbetet och betonar vikten av att ledningarna för de båda kreditinstituterna beaktar de statliga bankernas betydelse som aktiv konkurrensfaktor. *Sparbanksföreningen* finner det tvivelaktigt om samverkan leder till en för kreditmarknaden nyttig konkurrensstimulans. Fördelarna med en samordning ligger snarare på det företagsekonomiska planet.

Riksbanksfullmäktige bedömer de omedelbara fördelarna av samarbetet

som tveksamma, men finner det möjligt att samarbetet i framtiden kan bli företagsekonomiskt och samhällsekonomiskt fruktbart.

2.5.2 Former för samverkan

Utredningsmannens förslag för utformningen av samarbetet mellan postbanken och kreditbanken diskuteras i sina delar av remissinstanserna.

Av de remissinstanser som yttrat sig om förslaget om inrättande av ett nytt emissionsbolag tillstyrker *riksrevisionsverket*, *bankinspektionen*, *riksbanksfullmäktige*, *Svenska bankmannaförbundet* och *Posttjänstemännens förening*, medan *Svenska bankföreningen* och *Svenska sparbanksföreningen* avstyrker. De sistnämnda två instanserna anser att några nya resurser skulle inte skapas genom något nytt bolag, och sparbanksföreningen betvivlar att ett nytt institut skulle kunna bedriva någon aktiv priskonkurrens. En ytterligare uppdelning av marknaden skulle bara medföra administrativa merbelastningar.

De flesta remissinstanserna lämnar utredningsmannens förslag om ett samarbete vad gäller krediter till näringslivet utan erinran. *Riksrevisionsverket* anser att det torde bli nödvändigt för postbanken att ha personal på fältet som kan ge råd och anvisningar i åtminstone enklare kreditgivningsfrågor. Detta bör särskilt beaktas i samarbetsdelegationens kommande arbete. *Riksbanksfullmäktige* finner det rimligt att samarbetet främst bör avse stora projekt, medan kreditbanken bör ansvara för utlåningen till mindre och medelstora företag. Fullmäktige anför att fördelarna med en samverkan är störst i vad gäller stora projekt och att en sådan inriktning också bäst överensstämmer med postbankens organisatoriska uppbyggnad och centraliserade kreditgivning.

Svenska bankföreningen avstyrker förslaget att postbankens inriktning på långfristiga kapitalplaceringar inom bostadsfinansiering och kommunernas finansiering delvis dirigeras över till den affärs- och företagsmässiga kreditmarknaden. Det är enligt föreningens mening på det förra området vi ännu har en utpräglad bristsituation. Den administrativa merbördan som skulle resultera för postbanken kan knappast heller anses rimlig.

Även *bankinspektionen* och *riksgäldsfullmäktige* anser att postbankens huvudsakliga karaktär av kapitalmarknadsinstitut bör bibehållas.

Utredningsmannens förslag att postbanken och kreditbanken skall samarbeta vad gäller löneutbetalningssystem tas upp av några remissinstanser. Sålunda finner *statskontoret* det naturligt att postbanken söker utvidga samarbetet att gälla samtliga affärsbanker. *Svenska sparbanksföreningen* och *Svenska bankmannaförbundet* begränsar inte samarbetet till enbart affärsbankerna. Förbundet tillägger att postbanken bör acceptera bankgiroanvisningar. *Posttjänstemännens förening* anför att svårigheter kan uppkomma av konkurrensskäl om postbanken och kreditbanken får full insyn i bankgirot resp. postgirot.

Vad beträffar samverkan på dataområdet ställer sig *Svenska bankmannaförbundet* positivt. *Riksbanksfullmäktige* erinrar om att datatjänster bedrivs enligt olika system i de båda bankerna, vilket åtminstone på kort sikt försvårar ett samarbete.

Vad beträffar samverkan i övrigt anför *riksbanksfullmäktige* att fullmäktige inte kan finna några skäl för att postbanken skulle delta i arbitrageverksamhet.

Däremot tillstyrker denna remissinstans, liksom *riksgäldsfullmäktige* och *riksrevisionsverket* postbankens deltagande i obligationsemissioner. *Svenska bankföreningen* finner det varken behövt eller rationellt att postbanken deltar i emissions-, fondhandels- eller notariatverksamhet.

I övrigt anser *riksbanksfullmäktige* att postbanken och ej enbart kreditbanken skall få ställa bankgarantier.

2.5.3 Samarbetets organisation

Flera remissinstanser framför alternativa förslag i fråga om organisationen av samarbetet. *Riksgäldsfullmäktige* har emellertid inte prövat organisationsfrågan, medan *Svenska bankföreningen* inte har någon erinran mot utredningsmannens förslag.

Riksrevisionsverket och *NO* (förstahandsyrkande) anser att samarbetet kan utövas genom den föreslagna samarbetsdelegationen utan att någon omorganisation görs. Riksrevisionsverket föreslår att vardera postverket och kreditbanken utser endast en ledamot i det andra företags styrelse för att tillgodose behovet av information och insyn.

Poststyrelsen har i sin inledningsvis nämnda promemoria föreslagit att vardera postbanken och kreditbanken utser två ledamöter i det andra företags styrelse. Flera remissinstanser ansluter sig till detta förslag. Så är fallet med *NO* (andrahandsyrkande), *Riksbanksfullmäktige* och *Postverkets tjänstemannaförbund*.

Posttjänstemännens förening och *statskontoret* anser också att endast två ledamöter i postbankens styrelse bör komma från kreditbankens styrelse. Som motivering för sitt ställningstagande anför statskontoret att det kan vara olämpligt att kreditbanken, som mera direkt konkurrerar med de privata affärsbankerna, får ett alltför dominerande inflytande i postbankens styrelse. *NO* menar att en styrelseidentitet enligt utredningsmannens förslag är ägnad att försvaga de båda bankernas möjligheter att var för sig verka för ökad konkurrens och bättre valmöjligheter på kreditmarknaden. *Riksbanksfullmäktige* framhåller att då »ingen fullständig identitet eftersträvas mellan ledningarna för de två bankerna synes det också enligt fullmäktiges mening vara fullt tillräckligt ur samarbetsynpunkt med sammanlagt fyra gemensamma ledamöter».

2.5.4 Övriga frågor

Riksrevisionsverket anser att ägaren/staten bör fastställa postbankens balansräkning och vinst- och förlusträkning samt fatta beslut om disposition av bankens vinst. *Bankinspektionen* anser att detta bör åligga postverkets styrelse.

Riksrevisionsverket är vidare av den meningen att postbanksstyrelsen inte skall få bestämma huvudlinjerna i bankens organisation samt att frågan om kontraktsanställning, som gäller alla affärsverk, bör lösas i ett större sammanhang.

Postverkets tjänstemannaförbund ansluter sig till förslag som syftar till rationell organisation, men kan inte biträda förslag som kan försämra nuvarande anställningsvillkor för postbankens personal. Förbundet har ingen invändning mot kontraktsanställning av personal i ledande ställning men kan inte acceptera någon »utjämning» av anställningsvillkor mellan postbanken och kreditbanken.

2.5.5 Tidpunkt för genomförandet

Riksrevisionsverket anser liksom utredningsmannen att den förordade samarbetsdelegationen kan starta sitt arbete och att samarbetet mellan de två bankerna på utlåningssidan kan påbörjas utan att den föreslagna omorganisationen av bankerna behöver genomföras.

Bankinspektionen framhåller att samarbetet kan inledas och ta form utan avvaktande av statsmakternas beslut om ny förordning för postbanken.

2.6 Departementschefen

2.6.1 Allmänt

Strukturrationaliseringen och utvecklingen av nya produkter och produktionsprocesser inom näringslivet leder till att kreditefterfrågan delvis ändrar karaktär. Kraven på långfristiga krediter ökar och behov uppkommer av krediter av en storleksordning i enskilda fall som man tidigare haft att räkna med endast undantagsvis. Kreditväsendet har i betydande utsträckning anpassats till denna utveckling bl. a. genom tillskapande av nya kreditkanaler och genom samverkan emellan bestående kreditinstitut. De viktigaste nya kreditkanalerna har tillkommit genom Allmänna pensionsfonden och Sveriges investeringsbank AB. För finansiering av stora projekt förekommer det vidare inte sällan att flera affärsbanker förenar sina resurser. Samverkan mellan affärsbankerna kan också ta sig uttryck i gemensamt ägda institut för långfristig bostadsfinansiering.

I promemorian om ökat samarbete mellan postbanken och kreditbanken

föreslås samverkan på ett flertal konkreta områden. Principen bör enligt promemorian vara att samverkan mellan de båda bankerna i första hand inriktas på områden där ett gemensamt utnyttjande av resurserna och ett direkt praktiskt samarbete kan stärka båda bankernas konkurrensförmåga samt främja deras utvecklings- och förnyelsearbete. Förslaget utgår från att postbanken behåller sin företagsform och även i fortsättningen utgör en huvudenhet inom postverket samt att postbanken i princip ges samma rörelse regler som övriga kreditinstitut.

Förslaget om ett vidgat samarbete mellan de båda statliga bankerna har tillstyrkts av nästan alla remissinstanser som yttrat sig i frågan. Några remissinstanser anser det tveksamt om förslaget leder till ökad konkurrens och understryker vikten av att ledningarna för de båda bankerna beaktar de statliga bankernas betydelse som konkurrensfaktor.

Mot bakgrund av de utvecklingstendenser jag nyss kort skisserade framstår ett ökat samarbete mellan de två statliga bankerna som ett naturligt led i en politik som syftar till att anpassa organisationen av kreditgivningen till utvecklingen inom näringslivet och byggnadsverksamheten. De båda statliga bankerna svarar tillsammans för en kreditgivningskapacitet som betydligt överstiger något av de privata institutens. De kommer därför i samverkan att erbjuda ett slagkraftigt alternativ till de privata instituten och därigenom aktivt bidra till en utveckling av kreditmarknaden i riktning mot bättre funktionsduglighet och kundservice. Samarbetspromemorians förslag bör enligt min mening i allt väsentligt genomföras.

En förutsättning för det ökade samarbetet är att postbankens rörelse regler anpassas till de regler som gäller för övriga bankinstitut. Jag avser att i det följande lägga fram förslag med denna innebörd.

Promemorian utgår från att postbanken organisatoriskt även i fortsättningen skall utgöra en huvudenhet inom postverket. Övervägande skäl, bl. a. de nära relationerna mellan postverket och postbanken, talar enligt min mening för att postbankens nuvarande ställning inom postverket inte ändras. Den bör alltså även i fortsättningen ingå som en huvudenhet inom postverket.

Förslaget nödvändiggör vissa organisatoriska ändringar i ledningsorganen för postverket och postbanken. Huvuddragen i den nuvarande organisationen har beslutats av riksdagen. Jag återkommer i det följande till dessa frågor, som bör underställas riksdagen. Samarbetets närmare innehåll bör utformas i samråd mellan de båda bankerna och inte regleras genom beslut av statsmakterna.

2.6.2 Samarbetets innehåll

Samarbetet mellan postbanken och kreditbanken skall enligt samarbetspromemorian i första hand gälla utlåningssidan. Någon mera genomgripande förändring i postbankens traditionella inriktning på bostads- och

kommunkrediter åsyftas inte. Jag anser det angeläget att samarbetet utformas enligt de riktlinjer som förordats i promemorian. Dessa är i korthet följande.

Ett viktigt område för samarbetet är bostadskreditgivningen. Det framstår som ett starkt önskemål att det samarbete mellan de båda bankerna som redan finns fortsätts och utökas. Det är angeläget att kreditgivningen anpassas till de bostadspolitiska målen och att bankerna genom en aktiv priskonkurrens bidrar till en allmän nedpressning av kostnaderna för byggnadskrediter. Möjligheterna att i första hand för de stora fleråriga bostadsprojekten tillhandahålla bostadskrediter som täcker både byggnadstiden och den långfristiga finansieringen bör prövas. Bankerna bör bl. a. med hänsyn härtill och till storleken av deras engagement på bostadskreditgivningens område tillsammans bilda ett bolag för emission av bostadsobligationer och avlyft av byggnadskrediter.

De ändrade rörelsereglerna som jag i det följande förordar kommer att möjliggöra för postbanken att i större utsträckning än f. n. lämna krediter till näringslivet. En ökad sådan kreditgivning bör komma till stånd i det dubbla syftet att öka konkurrensen på denna del av kreditmarknaden och att av företagsekonomiska skäl ytterligare differentiera postbankens utlåning. För denna utlåning bör postbanken utnyttja kreditbankens kreditprövningsorganisation.

I fråga om betalningsförmedling representerar postbanken och kreditbanken olika system, postgiro resp. bankgiro. I fråga om löneutbetalningen har de båda bankerna genomfört olika system, postlön resp. checklön. Det är önskvärt att en ordning genomförs som ger den enskilde löntagaren möjlighet att välja mellan dessa alternativ. Den enskilde löntagaren bör alltså kunna välja postlön även om arbetsgivarens löneutbetalning baseras på checklön och vice versa. De närmare förutsättningarna för detta får utredas av bankerna själva.

De båda bankerna bör eftersträva ett samarbete på dataområdet. Ett samarbete på detta område kan innebära möjligheter till rationaliseringsvinster. Med hänsyn till att postbanken och kreditbanken var för sig redan byggt upp moderna dataanläggningar torde emellertid ett närmare samarbete på detta område kunna förverkligas först efter en viss tid.

Samarbete bör inledas på alla områden där det kan ge ekonomiskt utbyte för båda bankerna. Detta kan bl. a. gälla utlandsrörelsen. I de fall den ena bankpartnern tillhandahåller tjänster som inte ingår i den andra partnerns verksamhet får resp. bank inrikta sig på en aktiv försäljning av partnerns sortiment. Som exempel kan anges ställande av bankgarantier, medverkan vid aktieemissioner, notariatverksamhet m. m.

2.6.3 Samarbetets organisation

Huvuddragen av postverkets och postbankens organisation och huvudlinjerna i utformningen av deras ledningsfunktioner har godkänts av riksdagen efter förslag i propositioner åren 1961 och 1964 (prop. 1961: 189, SU 190, rskr 397 samt prop. 1964: 141, SU 136, rskr 295).

Högsta beslutande instans i postverket är en kollegialt beslutande lekmanstyrelse, poststyrelsen. Den består av generaldirektören som ordförande och sex andra av Kungl. Maj:t tillsatta ledamöter. Eftersom poststyrelsens ansvarsområde innefattar såväl den egentliga poströrelsen som postbankens verksamhet skall två av styrelsens ledamöter vara sakkunniga i fråga om bank- och kreditärenden. Poststyrelsen fastställer postbankens balansräkning, vinst- och förlusträkning samt förvaltningsberättelse och beslutar om dispositionen av vinstmedel. Ärenden som berör postbankens låneverksamhet, t. ex. medelsplacering, fastställande av räntor och anskaffning av rörelsemedel avgörs av postbanksdelegationen. Denna består, utom av generaldirektören som är ordförande, av postbankschefen och de två av poststyrelsens ledamöter som är sakkunniga i bank- och kreditfrågor. Postbanksdelegationen kan delegera vissa ärenden till postbankens direktion, som består av postbankschefen och cheferna för postbankens tre huvudavdelningar, dvs. allmänna avdelningen, driftavdelningen och finansavdelningen.

Kreditbanken är ett av staten helägt bankaktiebolag, vars verksamhet regleras av banklagens bestämmelser på samma sätt som andra bankaktiebolags. Banken leds av en centralstyrelse, som enligt bolagsordningen skall bestå av högst tolv ledamöter. Den dagliga ledningen utövas av en direktion under ordförandeskap av verkställande direktören. I direktionen ingår vidare centralstyrelsens ordförande, vice verkställande direktören samt därutöver fyra ledande tjänstemän i banken.

Det ökade samarbete mellan postbanken och kreditbanken för vilket jag nyss antytt vissa riktlinjer förutsätter en samordning av ledningen av de båda kreditinstituterna. Utredningsmannen anser att förutsättningarna för en sådan samordning lämpligen skapas genom att ett visst antal personer skall vara gemensamma i ledningsorganen för de båda kreditinstituterna. Den nuvarande postbanksdelegationen föreslås i samband därmed bli ersatt med en styrelse för postbanken, i vilken utöver de fyra nuvarande ledamöterna skall ingå tre ledamöter från kreditbankens styrelse. På motsvarande sätt skall enligt förslaget tre ledamöter från postbankens styrelse ingå i kreditbankens styrelse. Den gemensamma gruppen på inalles sex ledamöter skall enligt förslaget bestå av dels generaldirektören i postverket och postbankschefen, dels styrelseordföranden och verkställande direktören från kreditbanken samt därutöver ytterligare en ledamot från vardera styrelsen. Det förordas att postbankens styrelse i samband med de angivna förändringarna ges väsentligt vidgade befogenheter. Huvuddragen av postbankens interna

organisation fastställs enligt nuvarande ordning av statsmakterna. Beslutanderätten i sådana frågor föreslås i fortsättningen ligga hos styrelsen. Denna skall enligt förslaget fastställa bankens vinst- och förlusträkning och besluta om disposition av vinstmedel. För att effektivt kunna konkurrera med det övriga bankväsendet förordas att styrelsen ges rätt att kontraktsanställa personal i ledande befattningar.

Postbanken skall enligt förslaget även i fortsättningen vara anknuten till postverket som en enhet inom detta. Många frågor, t. ex. riktlinjer för kon- torsetablering, öppethållande och personaldimensionering, kommer därför att vara gemensamma för den allmänna poströrelsen och postbanken. Frågor av denna typ bör behandlas i en gemensam styrelse, sammansatt av post- verkets och postbankens styrelse. Denna kommer enligt förslaget att ha elva ledamöter, dvs. sju från vardera styrelsen, varav tre är gemensamma.

Den närmare utformningen av samarbetet mellan de båda kreditinsti- tuten föreslås åligga en särskild samarbetsdelegation, i vilken de främsta med- lemmarna i resp. banks direktion skall ingå.

Som jag tidigare redovisat har nästan alla remissinstanser tillstyrkt att postbanken och kreditbanken inleder ett närmare samarbete. Många har emellertid synpunkter på sammansättningen av styrelserna för de båda kre- ditinstituten. Vissa instanser anser att samarbetet kan åstadkommas genom den nyssnämnda samarbetsdelegationen och att följaktligen några för de båda instituten gemensamma styrelsemedlemmar inte behöver utses. Fler- talet remissinstanser ansluter sig emellertid till förslaget om en delvis ge- mensam personsammansättning, även om åsikterna om antalet gemensam- ma ledamöter varierar.

För egen del anser jag att samarbetet bäst tryggas genom att de båda ban- kerna tillförsäkras en tillräckligt omfattande representation i resp. beslut- ande organ. Det av vissa remissinstanser framförda förslaget att bankernas samarbete skulle utformas uteslutande i en samarbetsdelegation kan jag därför inte biträda. Det är tvärtom enligt min mening väsentligt att de båda bankerna i största möjliga utsträckning blir representerade i varandras sty- relser för att även i formellt beslutande organ dra upp riktlinjerna för sam- arbetet. Den ömsesidiga representationen bör alltså vara så stor som möjligt. Jag tillstyrker därför förslaget om att antalet gemensamma ledamöter skall vara sex. Postbanken bör således ledas av en styrelse bestående av sju leda- möter, nämligen generaldirektören i postverket, tillika ordförande, post- bankschefen, två ledamöter i styrelsen för den allmänna poströrelsen med sakkunskap i bank- och kreditfrågor samt tre ledamöter från kreditbankens styrelse. Jag vill i detta sammanhang anmäla att den i promemorian föreslagna samarbetsdelegationen redan börjat sitt arbete. Jag ämnar senare föreslå Kungl. Maj:t att utse ordförande i delegationen. Mot förslaget om ett gemensamt styrelseorgan för den allmänna poströrelsen och postbanken har jag inte heller någon erinran. Denna styrelse bör i enlighet med förslaget bestå av elva ledamöter.

Det vidgade samarbetet och anpassningen av postbankens rörelseregler till de regler som gäller för övriga kreditinstitut förutsätter en ökad flexibilitet i postbankens organisation. Som jag nyss antytt fastställs huvuddragen i denna av statsmakterna. Jag vill i anslutning till utredningsmannens förslag förorda att postbankens styrelse får befogenhet att i fortsättningen fatta beslut även om huvudlinjerna i postbankens organisation och rätt att kontraktsanställa personal i ledande befattningar såsom postbankschef och direktionsmedlemmar. Jag vill understryka att rätten att kontraktsanställa vissa ledande befattningshavare gäller exklusivt för postbanken och att den i fråga om allmänna poströrelsens verksamhet inte innebär någon förändring i skyldigheten att underställa kontraktsdelegationen motsvarande framställningar. Postbankens ställning som ett med övriga bankinstitut helt jämförbart företag motiverar enligt min mening att postbanken ges motsvarande befogenhet som dessa i fråga om rekrytering av chefspersonal. Befogenheterna för postbankens styrelse bör däremot inte utsträckas så långt att styrelsen får rätt att fastställa bankens vinst- och förlusträkning. Beslutanderätten bör härvidlag förbehållas Kungl. Maj:t.

3. Nya rörelseregler för postbanken

3.1 Gällande rätt

Postbankens verksamhet regleras f. n. genom förordningarna (1922: 277) angående postsparbanken och (1924: 378) angående postgirorörelsen (PbF och PgF) samt reglementet (1968: 683) om förvaltningen av postbankens medel (MplR). I fråga om postbankens ställning inom postverket finns föreskrifter i instruktionen (1965: 841) för postverket.

Postsparbanken, som tillkom på 1880-talet, inrättades för att stimulera sparandet hos främst mindre inkomstagare. Därvid kom postverkets kontorsnät med dess relativt långa expeditionstider att utnyttjas för sparverksamheten.

Enligt 1 § PbF, som i sak varit oförändrad från det postsparbanken började sin verksamhet, har rörelsen till ändamål att befordra sparsamhet genom att under statens garanti till förräntning ta emot sparmedel.

I 2—6 §§ ges föreskrifter om förhållandet mellan postsparbanken och insättarna. I fråga om insättning för en och samma person gäller sedan 1963 ett maximum på 100 000 kr. Poststyrelsen kan dock om särskilda skäl föreligger fastställa lägre gräns för viss slags inlåning. Insättning skall antecknas i motbok. Poststyrelsen har rätt att bestämma i vad mån insatta medel får tas ut omedelbart eller först efter skriftlig uppsägning. Uppsägningstiden får dock inte i något fall sättas längre än tolv månader. Poststyrelsens befogenheter och skyldigheter i fråga om postsparbanksrörelsen regleras i hu-

vudsak i 10—12 §§. I postsparbanken inestående medel skall styrelsen förvalta och fruktbargöra enligt grunder som Kungl. Maj:t bestämmer. För att tillgodose tillfälligt penningbehov för banken får styrelsen begagna kredit i checkräkning hos riksbanken eller svensk bank eller ta upp lån på annat sätt. Styrelsen har också rätt att i samband med återlån ta upp lån hos allmänna pensionsfonden. Styrelsen skall vidare varje år upprätta särskilt bokslut för rörelsen. Vinst på rörelsen skall tills vidare avsättas till en reservfond.

I övrigt innehåller PbF föreskrifter om dödande av förkommen motbok, ombud för postsparbanksrörelsen, ränta på insatta medel, preskription, viss portofrihet och om tystnadsplikt.

Ändamålet för *postgirorörelsen*, som startade år 1925, anges i 1 § PgF vara att underlätta betalningsrörelsen och befrämja sådana betalningsmetoder som är ägnade att minska användandet av kontanta medel. Förutom föreskrifter om vilka avgifter och villkor i övrigt som gäller för innehavare av postgirokonto innehåller PgF i övrigt motsvarande bestämmelser som PbF om förvaltning av inestående medel, upptagande av lån, tystnadsplikt och avsättning av vinst till reservfond. I fråga om avsättning till reservfond gäller dock den begränsningen att av vinsten får efter Kungl. Maj:ts bestämmande årligen högst hälften föras till fonden.

MplR som trädde i kraft den 1 januari 1969 samtidigt med nya rörelse-regler för övriga bankinstitut, innehåller fyra paragrafer. MplR är gemensamt för postsparbanks- och postgirorörelserna, vilket framgår av uttrycket postbanken. Detta används nämligen sedan år 1965 som samlingsbegrepp för båda rörelsegrenarna.

I 1 § MplR anges efter mönster av den nya banklagstiftningens kapital-täckningsbestämmelser hur postbankens tillgångar får placeras eller m. a. o. vilken kreditgivning som banken får bedriva. — Kapitaltäckningsbestämmelserna är utformade som placeringar reglerade i fyra grupper A—D efter den med placeringarna förenade förlustrisken. Grupp A omfattar placeringar med ingen eller ringa förlustrisk, exempelvis fordringar hos riksbanken och riksgäldskontoret, guldkantade obligationer och fordringar för vilka staten, kommun eller bank svarar. Till grupp B har förts tillgångar som bedömts innefatta relativt obetydliga men ändock större riskmoment än placeringar som förts till grupp A. Grupp B omfattar exempelvis fullgoda obligationer, fordringar hos utländsk bank och fordringar mot betryggande inteckningssäkerhet. Grupp C och D omfattar mer riskbetonade placeringar, exempelvis fordringar med säkerhet av inteckningar i industri-fastighet eller aktier och fordringar utan formell säkerhet.

Postbanken får enligt 1 § punkterna 1—3 och 6 MplR i princip placera medel endast i tillgångar som är att hänföra till grupperna A och B enligt kapitaltäckningsbestämmelserna. Två undantag gäller emellertid. Postbanken får lämna ut lån dels enligt 1 § punkten 4 mot annan säkerhet

som bedöms vara betryggande till ett sammanlagt belopp som svarar mot högst fem procent av summan av reservfonden och bankens inlåning, dels enligt 1 § punkten 5 utan särskild säkerhet (blancokredit) till ett sammanlagt belopp som svarar mot tre procent av samma summa.

Enligt 2 § MplR får postbanken för att skydda fordran förvärva utmätt eller pantsatt egendom. Sådan egendom skall banken avyttra så snart det kan ske utan förlust. Likalydande bestämmelser finns för övriga bankinstitut. Också 3 § som innehåller bestämmelser om kreditens löptid har sin motsvarighet i lagstiftningen för affärsbanker, sparbanker och jordbrukets kreditkassor.

I 4 § slutligen föreskrivs att postbanken skall hålla en med hänsyn till rörelsens art och omfattning tillräcklig kassareserv. Kassareserven skall bestå av likvida tillgångar och uppgå till lägst ett belopp som svarar mot summan av tio procent av den genomsnittliga kontobehållningen i postgirot under de tolv sista månaderna, den del av behållningen som överstiger den genomsnittliga kontobehållningen i postgirot och tio procent av postbankens övriga förbindelser med undantag av lån hos AP-fonden för återlån. Om kassareserven tillfälligt nedgår under föreskrivet belopp, skall den snarast åter ökas till detta. Kassareservbestämmelsen för postbanken stämmer inte helt överens med motsvarande bestämmelser för övriga bankinstitut.

3.2 Poststyrelsens förslag

Efter att ha utvecklat hur postbankens relationer till det övriga postverket bör utformas med tanke på en vidgad rörelsefrihet för postbanken och samarbetet med kreditbanken föreslår poststyrelsen att de enhetliga rörelseregler som från den 1 januari 1969 gäller för affärsbanker, sparbanker och jordbrukets kreditkassor i huvudsak skall bli tillämpliga också på postbanken. De nya rörelsereglerna för postbanken har poststyrelsen närmare utformat och kommenterat i ett förslag till förordning om postbanken. Förordningen som förutsätts bli beslutad av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt men utan lagrådets hörande är avsedd att vara en motsvarighet till de banklagar som reglerar övriga bankinstituts verksamhet. Författningen skall ersätta PbF, PgF och MplR.

Den centrala delen av den föreslagna förordningen utgörs av ett avsnitt som innehåller femton paragrafer om rörelsen. Om man bortser från vissa jämkningar som föranletts bl. a. av postbankens företagsform stämmer dessa bestämmelser överens med de rörelseregler som gäller för övriga bankinstitut. Förslaget i denna del innebär två viktiga nyheter för postbanken. För det första får postbanken en väsentligt vidgad rörelsefrihet, vilket bl. a. innebär att banken i fortsättningen kan ägna sig åt alla inom bankväsendet förekommande verksamhetsgrenar. För det andra innebär

förslaget att den statsgaranti som nu gäller för insättarmedlen skall slopas och att postbanken i stället i fortsättningen skall vara underkastad samma kapitaltäckningskrav som övriga bankinstitut. Dessa krav innebär kort uttryckt att mot bankens placeringar och den förlustrisk de medför skall i banken stå ett riskkapital av viss minsta storlek. Poststyrelsen framhåller i detta sammanhang att principen om möjligast lika villkor för konkurrerande statliga och privata företag förverkligas bättre och säkrare om det statliga företaget underkastas samma krav som ställs på konkurrenterna. I vissa hänseenden är förhållandena så olika för det statliga företaget och dess konkurrenter, att samma regler inte kan tillämpas, men i fråga om kapitaltäckningsreglerna för banken finns enligt styrelsens mening inget hinder för gemensamma regler.

Poststyrelsen har övervägt i vad mån förordningen om postbanken i likhet med banklagarna vid sidan av rörelsereglerna skall innehålla också andra bestämmelser. Därvid har styrelsen diskuterat bl. a. om en motsvarighet till banklagarnas årsredovisnings- och balansvärderingsregler bör inflyta i förordningen. Postbanken upprättar f. n. årsredovisning i huvudsak enligt föreskrifter, anvisningar och praxis, som gäller för affärsverksredovisning. De balansvärderingsregler som gäller för andra bankinstitut är av delvis annat innehåll och de utgör dessutom en förutsättning för tillämpningen av bestämmelserna om kapitaltäckning. Enligt dessa skall tillgångarna beräknas efter sina bokförda värden. Banklagarnas värderingsregler är också avsedda att garantera att tillgångar tas upp till betryggande värden. Poststyrelsen anser med hänsyn till det anförda nödvändigt att i förordningen om postbanken ta in bestämmelser om årsredovisning motsvarande de som finns i övriga banklagar.

Enligt poststyrelsens mening bör postbanken i likhet med övriga bankinstitut vara underkastad tillsyn av bankspektionen. Föreskrift härom bör tas in i förordningen. Revisionen av postbanken bör som f. n. ombesörjas av riksrevisionsverket.

Sammanfattningsvis innebär poststyrelsens förslag att postbanken skall redovisa kapital i samma utsträckning som andra banker och ha balansvärderingsregler, som föranleder nedskrivningar av tillgångar med fluktuerande värden till en nivå, som kan anses betryggande från vanliga bankmässiga synpunkter. Härigenom kan den formella statliga garantin mot insättarna slopas. Poststyrelsen förutsätter att postbanken kommer att bli så konsoliderad att banken i händelse av att den träffas av förluster, liksom andra bankinstitut skall kunna täcka förlusterna med egna, dolda och öppet redovisade kapitalreserver utan statsmaktens mellankomst. Härigenom och genom lagstiftningens utformning i allmänhet kommer postbanken inte att på samma sätt som f. n. behöva repliera på statens ansvar för bankens förbindelser.

3.3 Remissyttrandena

Förslaget till förordning om postbanken har i sina huvuddrag tillstyrkts eller lämnats utan erinran av de flesta remissinstanserna. Flera remissyttranden innehåller synpunkter på detaljutformningen av förordningen. Dessa kommer att behandlas i specialmotiveringen. *Bankföreningen* finner en viss modernisering av det för postbanken gällande placeringsreglementet angelägen men är tveksam om det från hela kreditmarknadens synpunkt är önskvärt att gå så långt att man inordnar postbanken i det system av enhetliga rörelseregler som gäller för övriga bankinstitut. En sådan omläggning tar enligt bankföreningen inte tillräcklig hänsyn till postbankens särart och den betydelsefulla roll som postbanken nu spelar och även i framtiden bör spela på marknaden för långfristiga krediter. I viss mån liknande synpunkter anförs av *riksbanksfullmäktige*, som dock tillstyrker förslaget. Fullmäktige understryker att liberaliseringen av postbankens rörelseregler inte får leda till en utlåningsinriktning som försvårar en utveckling i enlighet med gällande ekonomisk-politiska målsättningar. Problemet med den långfristiga kreditförsörjningen består alltjämt, framhåller fullmäktige, och bostadsbyggandets långfristiga finansiering möter fortfarande betydande svårigheter, något som inte minst den senaste tidens kreditpolitiska åtgärder med likviditets- och placeringsregler är ett uttryck för. Den ökade frihet i kreditgivningen, som den föreslagna förordningen innebär, får därför enligt fullmäktige inte tas som intäkt för något radikalt brott i postbankens traditionella utlåningsinriktning.

Bankinspektionen är inte övertygad om behovet att nu införa den föreslagna förordningen. Inspektionen erinrar om den liberalisering av postbankens placeringsreglemente som gäller från den 1 januari 1969 och menar att vissa förutsättningar för samarbete mellan postbanken och kreditbanken redan föreligger. Inspektionen hade gärna sett att samarbetets omfattning närmare belysts innan ställning tas till lagstiftningen om postbanken.

3.4 Departementschefen

Poststyrelsens förslag om nya rörelseregler för postbanken innebär att postbanken, som kreditinstitututredningen föreslog i sitt betänkande Samordnad banklagstiftning (SOU 1967: 64), ges samma rörelseregler som affärsbanker, sparbanker och jordbrukets kreditkassor, dock utan att postbankens företagsform behöver ändras. Förslaget medför i jämförelse med gällande bestämmelser betydligt vidgade placeringsmöjligheter för postbanken, som enligt förslaget skall få ägna sig åt all slags inom bankrörelse förekommande kreditverksamhet. Vidare innebär förslaget den väsentliga nyheten att postbanken liksom övriga bankinstitut skall vara skyldig att hålla ett med hänsyn till placeringarnas art och omfattning tillräckligt

riskkapital. Detta krav på kapitaltäckning, som i fråga om övriga bankinstitut motiverats av en önskan att skydda insättarna för eventuella förluster i bankernas kreditgivningsverksamhet, motsvaras för postbankens del f. n. av att staten garanterar insättarmedlen. Poststyrelsen föreslår att denna garanti skall slopas.

I övrigt innehåller förslaget om nya rörelseregler i huvudsak bestämmelser om årsredovisning och balansvärdering efter mönster av vad som gäller för affärsbankerna och föreskrift om att postbanken i likhet med övriga bankinstitut skall stå under tillsyn av bankspektionen.

Förslaget om nya rörelseregler för postbanken har i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. Bankspektionen och bankföreningen har emellertid uttalat viss tveksamhet. Bankspektionen, som inte är övertygad om behovet att nu införa den föreslagna förordningen, framhåller att postbanken redan med nuvarande regler har förutsättningar för ett samarbete med kreditbanken. Bankföreningen ifrågasätter med hänsyn till den betydelsefulla roll som postbanken spelar och även i framtiden bör spela på marknaden för långfristiga krediter om det är önskvärt att inordna postbanken i det system av enhetliga rörelseregler som gäller för övriga bankinstitut. Riksbanksfullmäktige, som hör till de remissinstanser som tillstyrker förslaget, anför i viss mån liknande synpunkter som bankföreningen och förklarar att den ökade frihet som den föreslagna förordningen skulle innebära inte får tas till intäkt för något radikalt avbrott i postbankens traditionella utlåningsinriktning.

Jag har tidigare i den proposition som låg till grund för den samordnade banklagstiftningen uttalat att alla bankinstitut bör drivas på i princip likartade villkor och att detta skall gälla även postbanken (se prop. 1968: 143 s. 66). Detta innebär att varje bankinstitut skall ha legal rätt att driva alla inom bankväsendet förekommande rörelsegrenar och vara underkastat samma krav på kapitaltäckning och likviditet. Något som ändrar min ståndpunkt i denna fråga har inte förekommit. Tvärtom talar också det samarbete mellan postbanken och kreditbanken som jag tidigare föreslagit för att postbanken inordnas i systemet av enhetliga rörelseregler för bankinstituten. Om så inte sker skulle samarbetet i fråga om vissa projekt kunna hämmas genom att postbanken inte hade formell rätt att delta i projektet.

De balansvärderingsregler, som föreslås gälla för postbanken, hör intimt samman med de föreslagna kapitaltäckningsbestämmelserna och innehåller preciserade krav på hur bankens tillgångar skall värderas. Enligt dessa värderingsregler, som motsvarar dem som tillämpas av övriga bankinstitut, skall för att ta ett exempel postbankens obligationsportfölj tas upp till högst det verkliga värdet, dvs. marknadsvärdet. Så sker inte nu och postbanken har f. n. ett betydande nedskrivningsbehov för sina långfristiga placeringar. Tillämpningen av kapitaltäcknings- och balansvärderingsbestämmelserna kommer otvivelaktigt, som också poststyrelsen framhållit, att medföra en nyttig

och nödvändig konsolidering av postbanken. Konsolideringen förutsätter emellertid en viss kapitaluppbyggnad av postbanken. Till kapitaltäckningsfrågan och problem som hör samman därmed återkommer jag i det följande.

På grundval av det anförda förordar jag allt i princip de rörelse- och balansvärderingsregler som gäller för övriga bankinstitut skall gälla också för postbanken. Slopandet av den stalliga garantin för insättarmedel är enligt min mening att uppfatta som en formell ändring. Staten kommer givetvis också i fortsättningen att reellt ansvara för de medel som satts in i postbanken.

I vilken omfattning postbanken kommer att kunna utnyttja de nya rörelsereglerna är svårt att förutse. Några drastiska förändringar av den verksamhet som f. n. är karaktäristisk för postbanken kan knappast antas inträffa. Marginella förskjutningar i rörelsen och i förhållande till övriga bankinstitut är däremot sannolika. Sådana marginella förskjutningar är enligt min uppfattning av väsentlig betydelse för möjligheten att åstadkomma en bättre fungerande kreditmarknad. Störningar på kreditmarknaden av den typ, som riksbanken varnar för, skall inte tillåtas uppkomma som följd av de liberaliserade rörelsereglerna för postbanken eller av samarbetet mellan de statliga bankerna.

Poststyrelsens förslag om att postbanken skall stå under tillsyn av bankinspektionen instämmer jag i. Tillsynen behövs visserligen inte enligt det tidigare sagda till skydd för insättarnas medel men det är av stort värde att postbanken underkastas tillsyn från samma utgångspunkter som övriga bankinstitut, inte minst med tanke på samarbetet med kreditbanken.

Eftersom den nya författningen om postbanken är avsedd att beslutas av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt bör den betecknas lag. Till frågor om den närmare utformningen av lagen återkommer jag i det följande.

4. Kapitalbildning, avkastning m. m.

4.1 Gällande ordning

Postbanken ingår som tidigare nämnts organisatoriskt i postverket. Det statskapital, som verket förvaltar och som i rikshuvudboken är upplaget som Postverkets fond, bildas genom investeringsanslag över kapitalbudgeten i riksstaten för förvärv av tillgångar av i huvudsak två slag, fastigheter och fordon. Finansiering av andra investeringar, t. ex. sorteringsmaskiner, datorer och andra kontorsinventarier, sker med verkets löpande inkomster.

För postbankens verksamhet upprättas särskilt bokslut. I detta redovisas dock f. n. inte någon del av postverkets statskapital och de mot detta svarande tillgångarna. Däremot redovisas där kapital av annat slag, nämligen en reservfond, som har bildats genom avsättning av i postbankens rörelse uppkommen vinst. Reservfonden uppgår till 25,4 milj. kr. Senaste avsättningen till fonden skedde år 1949.

För postverket anses gälla samma avkastningsskyldighet som för flertalet andra affärsverk, nämligen att det till statsverket inlevererade överskottet skall motsvara en tillfredsställande avkastning på det disponerade statskapitalet, dvs. det kapital, som staten tillskjutit över kapitalbudgeten. I genomsnitt för den gångna delen av 1960-talet har nettoöverskottet utgjort ca 11 % av disponerat statskapital.

Genom internfakturerings mellan postverkets olika verksamhetsområden betalar postbanken för samtliga ianspråktaga tjänster. I ersättningen ingår ränta på den del av statskapitalet som är bundet i tillgångar vilka utnyttjas av banken. Härigenom fullgör banken sin del av avkastningsskyldigheten. Hittills under 1960-talet har därutöver en särskild vinstleverans på 14 milj. kr. skett för verksamhetsåret 1963. I övrigt har överskotten disponerats för nedskrivning av bankens placeringar.

4.2 Tidigare förslag

Kreditinstitututredningen, vilken jag berört i inledningen, har bl. a. behandlat frågan om postbankens kapital och avkastning. Utredningen anförde att en utjämning av skillnaderna mellan postbanken och övriga bankinstitut i fråga om krav på eget kapital skulle kunna ske genom att redan befintlig reservfond ökas. Den formella statsgarantin för insättarmedel skulle härvid avvecklas. Kravet på eget kapital skulle kunna kombineras med ett krav på avkastning av bankens kapital motsvarande förslagsvis lägst den normalränta efter vilken avkastningen av statens kapitalfonder beräknas. I beskattningshänseende skulle i någon mån likställighet kunna åstadkommas genom att postbanken ålades att inleverera viss andel av årsvinsten till statsverket.

Utredningen ansåg dock att frågan om eget kapital, avkastning, beskattning etc. enklast skulle kunna lösas för postbanken som ett fristående företag och förordade att postbanken skulle ombildas till ett aktiebolag. I samband därmed borde postbankens reservfond konverteras till aktier, till vilka postverket skulle bli ägare. Utredningen förutsatte att bankens vinst vid de före bolagsbildandet liggande boksluten skulle avsättas till reservfond. Det ytterligare kapital som skulle komma att erfordras för att motsvara kapitalkravet, kunde erhållas dels genom utgivande av förlagsbevis, vilka enligt utredningens förslag i viss utsträckning borde få jämsställas med eget kapital i kapitaltäckningshänseende, dels genom anslag över kapitalbudgeten. Utredningen påpekade att en från konkurrenssynpunkt väsentlig fördel med den föreslagna aktiebolagsformen skulle vara att postbanken som aktiebolag i fråga om skattskyldighet skulle underkastas samma regler som andra aktiebolag.

Mot utredningens förslag att ombilda postbanken till aktiebolag reserverade sig tre ledamöter. Även flertalet remissinstanser var negativa till detta förslag och ansåg att kraven på kapital, avkastning etc. skulle kunna tillgodoses med bibehållen företagsform för postbanken.

4.3 Poststyrelsens förslag

4.3.1 Kapitalredovisning och avkastningsskyldighet

Poststyrelsen anför att en samordning med andra banker av regelsystemet i fråga om kapitaltäckning jämte tillämpning av samma balansvärderingsregler är både möjlig och lämplig. Poststyrelsen anser sig — med stöd av bl. a. uttalande i prop. 1968: 143 — i princip böra utgå från att de nya enhetliga rörelsereglerna skall tillämpas även för postbanken. Detta innebär att banken skall uppfatta sig som ansvarig *direkt mot insättarna* på samma sätt som andra banker. Postbanken blir härigenom i behov av kapital och av konsolidering för att själv kunna garantera insättarnas säkerhet och därmed fylla sin uppgift enligt det nya systemet.

Poststyrelsen framhåller att en riktning måste vara, att postbanken i fråga om kapitaluppbyggnad, avkastning m. m., ges sådana villkor att den vid en allsidig värdering kan sägas bli varken gynnad eller missgynnad i förhållande till konkurrerande bankföretag. Enligt styrelsens mening talar tungt vägande skäl för att de företagsekonomiska och övriga riktlinjer, som framlagts av affärsverksutredningen (SOU 1968:45) skall tillämpas för postbanken i den mån inte bankverksamhetens särpräglade förutsättningar kan kräva en särreglering.

I frågan om tillgodoseende av kapitalbehovet till följd av kapitaltäckningsreglerna anser poststyrelsen att kapital i princip bör anskaffas på två olika sätt, nämligen genom tillskott av statsmedel eller genom avsättning av vinstmedel. Styrelsen finner det naturligt med tanke på postbankens ställning som en del av ett statligt affärsverk, att *tillskott av statsmedel* utgår till kapitaluppbyggnaden i banken. Enligt poststyrelsen bör anslag över kapitalbudgeten, såsom hittills, beviljas för att finansiera sådana anläggningstillgångar, som erfordras för postbankens verksamhet. Styrelsen anser det även ligga i linje med de allmänna principiella synpunkter, som framförts av bl. a. kreditinstitututredningen och affärsverksutredningen, att anslag över kapitalbudgeten i mån av behov också skall kunna anvisas såsom särskilda kapitaltillskott för att banken skall kunna uppfylla de krav som kapitaltäckningsreglerna uppställer.

Med de termer som affärsverksutredningen använder föreslår poststyrelsen att postbankens statskapital skall utgöras av dels verkskapital, dels statsverkslån, och att banken skall erlægga utdelning på verkskapitalet och ränta på statsverkslånet samt därutöver viss motsvarighet till statlig inkomstskatt.

Poststyrelsen föreslår också att — med ändring av gällande ordning — en särredovisning görs i postverkets räkenskaper så att i postbankens balansräkning bokförs de tillgångar som används av banken och den del av statskapitalet som svarar mot dessa tillgångar, samt att banken direkt skall

svara för de ekonomiska förpliktelser, som är förenade med ifrågavarande kapitaltillskott från statens sida.

Vad beträffar kapitaluppbyggnad genom *avsättning av vinstmedel i rörelsen* anför poststyrelsen följande. Avsättning bör kunna ske vid fastställande av årsbokslutet i den mån behov och möjlighet föreligger att disponera tillgängliga överskottsmedel för här ifrågavarande ändamål. Härvid bör hälften av överskottsbeloppet tillföras verkskapitalet och kunna betraktas som beskattade vinstmedel. Återstoden bör anses som skattemotsvarighet, vilken emellertid automatiskt återlånas och bokförs som statsverkslån.

Poststyrelsen påpekar också att enligt affärsverksutredningens förslag skall affärsverkens fonderingar användas som finansieringskälla vid anskaffning av tillgångar och minska eljest erforderligt investeringsbemyndigande. Med tanke på syftet med den föreslagna speciella befogenheten att göra avsättningar anser styrelsen en annan regel böra gälla. Frågan om och i vad mån gjord avsättning skall påverka investeringsbemyndigande bör enligt poststyrelsens mening prövas av statsmakterna vid närmast kommande tillfälle då äskande framställs om anslag över kapitalbudgeten för bankens behov.

Styrelsen förordar vidare att postbanken bör äga rätt att balansera vinstmedel och avsätta dylika medel till dispositionsfond, varvid förutsätts att skattemotsvarighet erläggs till staten. På dispositionsfond och balanserade vinstmedel bör enligt poststyrelsens uppfattning avkastning till statsverket inte utgå.

Styrelsen anser att verkskapital, statsverkslån, dispositionsfond och balanserade vinstmedel bör räknas till postbankens risktäckande kapital.

Poststyrelsens förslag vad gäller kapitalbildning, avkastning m. m. bygger som framgår av det nämnda i stor utsträckning på affärsverksutredningens förslag. Styrelsen anser emellertid att dess förslag kan tillämpas även om affärsverksutredningens förslag i dessa avseenden inte kommer att genomföras för affärsverken i allmänhet.

4.3.2 Kapitalbehov

Poststyrelsens beräkningar visar att det kapital som skulle erfordras, om kapitaltäckningsreglerna tillämpats på postbankens placeringar per den 31 december 1968, uppgår till ca 60 milj. kr. Om bankens rörelse antas växa i samma takt som under de senaste 10 åren (= 8 % per år) kommer behovet av kapital vid oförändrad placeringsstruktur att stiga till drygt 95 milj. kr. 1975 och till nära 140 milj. kr. år 1980. Ett ökat krav uppkommer givetvis vid en inriktning mot mera riskbetonade krediter, vilket de nya rörelsereglerna medger.

I sammanhanget berör poststyrelsen behovet av att skriva ned vissa av bankens placeringar. En mycket betydande del av bankens placeringar löper

med fast ränta och nedskrivningsbehovet fram till år 1975 inklusive nedskrivning av nytillkommande placeringar uppskattas av styrelsen (i april 1969) till ca 150 milj. kr.

Vad beträffar möjligheten att tillgodose kapitalbehovet genom anslag över kapitalbudgeten för finansiering av anläggningstillgångar för postbankens behov redovisar poststyrelsen ett omfattande nybyggnadsprogram, för vilket kostnaden fram t. o. m. år 1972 beräknas uppgå till 63 milj. kr. För en senare etapp, som möjligen kan påbörjas före 1975, kan endast en grov approximation av kostnaderna till ca 50 milj. kr. göras.

Man kan enligt poststyrelsens uppfattning inte räkna med att bankens behov av risktäckande kapital helt kan tillgodoses genom att banken tillförs statskapital genom investeringsanslag till byggnadsändamål. Styrelsen anser sålunda att man vid en realistisk bedömning bör utgå ifrån att den erforderliga kapitaluppbyggnaden måste ske antingen genom att anslag anvisas över kapitalbudgeten såsom kapitaltillskott, vilket disponeras som förlagsmedel, eller genom att vinstmedel jämte skattemotsvarigheten här till avsättes för ökning av statskapitalet eller genom att båda dessa två former för att höja det risktäckande kapitalet utnyttjas.

Enligt poststyrelsens mening bör postbankens strävan vara att successivt bygga upp det risktäckande kapitalet genom avsättning av vinstmedel jämte skattemotsvarigheten härtill, varvid dock måste beaktas det ackumulerade nedskrivningsbehovet fram till år 1975 på ca 150 milj. kr. Under den senaste tioårsperioden har postbanken redovisat ett genomsnittligt årligt överskott på 44 milj. kr. Då poststyrelsen föreslår att de nya reglerna om avkastningskyldighet, kapitaltäckning och balansvärdering skall börja tillämpas på banken först efter en viss övergångstid, som utgår den 31 december 1974 och om man utgår ifrån att banken under övergångstiden kan redovisa årliga överskott av angiven storlek, kommer banken att fram till år 1975 kunna disponera medel som väl förslår till att göra såväl nödvändiga nedskrivningar som för kapitaluppbyggnaden erforderliga avsättningar.

I anslutning härtill framhåller styrelsen att möjligheten att kunna redovisa årliga överskott av nämnda storlek emellertid är starkt beroende av räntenivåns utveckling under åren fram till 1975. Detta sammanhänger med att postbanken har en mycket betydande andel räntefasta placeringar, varför räntenivåns fortsatta utveckling i hög grad påverkar postbankens ekonomi. En över en längre period stigande räntenivå leder till påtaglig försämring av årsresultatet och en påtaglig ökning av nedskrivningsbehovet. Därest utvecklingen av räntenivån skulle komma att gå i den antydda riktningen, kan följderna enligt styrelsen bli att postbanken under perioden fram till år 1975 inte förmår konsolidera sin ställning i sådan omfattning, att banken uppfyller de kapitaltäcknings- och balansvärderingsregler, som enligt förslaget då skall träda i kraft vid nämnda års ingång. I ett sådant läge aktualiseras frågan att begära särskilda anslag över kapitalbudgeten för att såsom kapital-

tillskott tillföras det risktäckande kapitalet, så att detta uppgår till erforderlig storlek. Vidare får prövas i vilken utsträckning fortsatt anstånd med tillämpning av balansvärderingsreglerna kan påkallas.

Poststyrelsen har även sökt uppskatta storleken av avkastningsskyldigheten, nedskrivningsbehovet på grund av nytillkommande placeringar och behovet av kapitaluppbyggnad genom avsättning av vinstmedel för varje år under senare hälften av 1970-talet. De verkställda beräkningarna visar att det sammanlagda beloppet för nämnda ändamål — vid måttliga förändringar av räntenivån — uppskattas till inemot 30 milj. kr. per år.

4.3.3 Övergångsbestämmelser

Poststyrelsen föreslår att den nya lagstiftningen träder i kraft den 1 januari 1970. Styrelsen framhåller att det överensstämmer med gällande rättsliga principer att medge bankföretag rådrum för att anpassa sig efter sådana skärpningar i villkoren för verksamheten som ökade kapitaltäckningskrav innebär. Det senaste exemplet härpå erbjuder 1968 års lagar om ändringar i sparbankslagen och jordbrukskasselagen. Båda dessa lagar innehåller i övergångsbestämmelserna stadganden om uppskov med tillämpningen av de nya reglerna för kapitaltäckning och kassareserv under en femårsperiod för sparbanker och centralkassor trots att omställningen för dessa är mycket mindre genomgripande än för postbanken.

Poststyrelsen anser att postbanken under en övergångstid bör få lättnader i de skyldigheter, som den skall fullgöra när de nya reglerna och principerna skall tillämpas fullt ut. Lättnaderna bör innebära befrielse från att under övergångstiden redovisa risktäckande kapital i den utsträckning, som kapitaltäckningsreglerna kräver och dessutom dispens från de för bankinsti-tuten i allmänhet gällande balansvärderingsreglerna.

Poststyrelsen föreslår att övergångstiden bestäms till fem år och att bankens överskott under övergångstiden utnyttjas dels för att fullgöra de tidigare eftersatta nedskrivningarna, dels för att öka bankens risktäckande kapital. Sistnämnda syfte uppnås enligt styrelsens förslag genom avsättningar till bankens reservfond. Vid övergångstidens slut föreslås reservfonden tillsammans med den andel av postverkets fond, vilken då enligt styrelsens förslag skall redovisas på postbanken, bli konverterade till statskapital, vilket skall ligga till grund för tillämpningen av avkastningsskyldigheten samt kapitaltäcknings- och balansvärderingsreglerna på banken. Styrelsen påpekar att avkastningsskyldigheten under övergångstiden skall såsom hittills fullgöras via postverket.

4.4 Remissyttrandena

4.4.1 Allmänt

Poststyrelsens förslag, att affärsverksutredningens grundtankar tillämpas även på postbanken, tillstyrks utan reservation av *statskontoret*. Flera remissinstanser, *riksrevisionsverket*, *bankinspektionen*, *riksbanksfullmäk-*

tige, riksgäldsfullmäktige och Posttjänstemännens förening, tillstyrker förslaget men anser att affärsverksutredningens förslag bör slutbehandlas innan man diskuterar dess tillämpning på postbanken.

Vissa principiella betänkligheter mot att postbanken underkastas krav på eget kapital m. m. uttalas av *bankinspektionen* och *bankföreningen*.

Bankinspektionen anser att det inte är möjligt att etablera en sådan ordning, att postbanken konkurrerar med övriga bankinstitut på lika villkor och att postbanken redan i nuvarande företagsform kan inleda ett samarbete med Sveriges Kreditbank. Inspektionen avstyrker därför de föreslagna bestämmelserna om eget kapital och kapitaltäckning i postbanken. Den anser att postbankens överskott i stället tills vidare bör användas för nedskrivningar och avsättningar till reservfonden. Enligt *bankföreningens* uppfattning är full likställdhet i fråga om konkurrensvillkor inte möjlig mellan å ena sidan postbanken och å andra sidan övriga bankinstitut. Anledningen härtill anges vara postbankens ställning och funktioner som en del av postverket. Bankföreningen finner det lämpligt att postbankens regler moderniseras i vissa hänseenden men ifrågasätter om det är önskvärt att gå så långt att postbanken inordnas i det system av enhetliga rörelser regler, som gäller för övriga bankinstitut.

Sparbanksföreningen hävdar att det bästa sättet att åvägabringa konkurrens på lika villkor är att ombilda postbanken till ett helägt dotterbolag till postverket. Därigenom skulle banklagens regler komma att gälla för postbanken. Om detta inte kan ske, kunde i stället sparbankslagen göras tillämplig på postbanken.

4.4.2 Avkastningskrav

De avkastningskrav som bör ställas på postbanken diskuteras inte direkt av remissinstanserna. Emellertid hävdar *bankföreningen* att de av poststyrelsen utarbetade reglerna om kapitaltäckning m. m. är ägnade att minska postbankens nuvarande konkurrensfördelar framför övriga bankinstitut. Postbanken skulle enligt *bankföreningens* uppfattning genom att automatiskt få kapitaltillskott från staten fortfarande ha betydande fördelar i fråga om kapitalanskaffningen samtidigt som banken skulle undgå de betydande skatte- och utdelningskrav, som affärsbankerna har att räkna med.

Sparbanksföreningen hävdar att postbanken bör betala motsvarigheten inte endast till statlig inkomstskatt utan även till kommunalskatt.

4.5 Departementschefen

4.5.1 Inledning

I den för affärsbanker, sparbanker och jordbrukets kreditkassor med verkan fr. o. m. den 1 januari 1969 genomförda samordnade banklagstiftningen ingår krav på eget kapital som en viktig beståndsdel. I avsikt att åstadkomma en utjämning av skillnaderna i konkurrensförutsättningarna i

fråga om skyldighet att redovisa eget kapital föreslog kreditinstitututredningen att postbanken skulle ombildas till aktiebolag. Av vad jag tidigare anfört framgår att jag inte kan biträda detta förslag. Jag förordar emellertid att samma kapitaltäckningsbestämmelser som för andra bankinstitut ändå skall tillämpas för postbanken. Det är därför nödvändigt att lösa frågorna om kapitaluppbyggnad, avkastning och beskattning på annat sätt än kreditinstitututredningen förutsatt. Jag delar den uppfattning, som framförts av poststyrelsen och vid remissbehandlingen av kreditinstitututredningens betänkande av ett flertal remissinstanser, att dessa frågor kan lösas i nuvarande affärsverksform för postverket.

Vad jag i det följande kommer att förorda om kapitalbildning, avkastning m. m. bygger i stor utsträckning på affärsverksutredningens förslag (SOU 1968:45). Jag har ännu inte tagit ställning till detta. Jag anser i likhet med poststyrelsen men i motsats till vad vissa remissinstanser anfört att utredningens förslag i dessa hänseenden i princip bör kunna tillämpas på postbanken.

4.5.2 *Kapitalbildning*

Poststyrelsen har föreslagit att kapitalbehovet till följd av kapitaltäckningsreglerna skall tillgodoses dels genom tillskott av statsmedel, dels genom avsättning av vinstmedel i rörelsen. Med tillskott av statsmedel avses dels kapitaltillskott avseende anläggningstillgångar för vilka anslag anvisats över kapitalbudgeten, dels sådana särskilda kapitaltillskott över denna budget vilka därutöver kan bli nödvändiga för att banken skall kunna uppfylla de krav som kapitaltäckningsreglerna uppställer.

Kapitaluppbyggnad genom avsättning av vinstmedel i rörelsen bör enligt poststyrelsen kunna ske i den mån det finns behov och möjlighet att disponera tillgängliga överskottsmedel för ändamålet. Styrelsen har föreslagit att hälften av det nödvändiga överskottsbeloppet därvid tillförs den del av statskapitalet som poststyrelsen liksom affärsverksutredningen betecknat som verkskapital. Den andra hälften skall automatiskt kunna återlånas. Ett sådant lån bör enligt förslaget betecknas som statsverkslån. Den föreslagna metoden är avsedd att tillämpas när kravet på kapitaltäckning gör det nödvändigt med en ökning av postbankens kapital och behovet inte kan tillgodoses genom tillskott i form av anslag över kapitalbudgeten för investeringar i anläggningstillgångar för postbanken. Denna typ av kapitaluppbyggnad är avsedd att ersätta ett särskilt kapitaltillskott över statsbudgeten enbart för att uppfylla kraven på kapitaltäckning i postbanken. Poststyrelsen har vidare föreslagit att postbanken efter erforderliga nedskrivningar och fullgjord avkastningsskyldighet skall få möjlighet att balansera vinstmedel och att även avsätta sådana medel till dispositionsfond. Styrelsen har därvid förutsatt att motsvarighet till statlig inkomstskatt erlagts.

Jag finner de av poststyrelsen föreslagna principerna lämpliga för att tillgodose kapitalbehovet i postbanken och anser att de bör kunna läggas till grund för bankens kapitalbildning. Denna skall alltså i första hand ske genom att anvisade investeringsanslag för anläggningstillgångar i postbanken bokförs hos banken. I andra hand avses behovet av kapitalökning bli tillgodosett genom att erforderlig andel av årsvinsten i samband med bokslutet avsätts direkt till statskapitalet. Sådan avsättning bör först efter särskilt beslut av statsmakterna avräknas från eljest erforderligt investeringsbemyndigande. I tredje hand får behovet fyllas genom särskilt kapitaltillskott för postbankens räkning över statsbudgeten. På längre sikt torde man kunna räkna med att kapitaluppbyggnaden helt eller delvis kommer att ske genom att vinstmedel balanseras eller avsätts till dispositionsfond. Jag förordar således att kapitalbildningen för postbanken skall ske i huvudsaklig överensstämmelse med det anförda.

Det kapital, som bildas i postbanken antingen genom direkta anslag över kapitalbudgeten eller genom direkt avsättning av vinstmedel till statskapitalet, bör delas upp på det sätt poststyrelsen föreslagit. Halva statskapitalet bör således betraktas som lån och den andra hälften som eget kapital. Lånedelen vill jag benämna statsverkslån. Jag anser det naturligt att postbanken skall betala ränta på sitt upplånade kapital och att ränta på statsverkslånet skall betraktas som en ovillkorlig kostnad på samma sätt som andra bankinstituts räntekostnader för upplånat kapital. Statsverkslånet i postbanken kan närmast jämföras med förlagslån i övriga bankinstitut.

Den del av kapitalet som skall betraktas som eget kapital bör för att undvika förväxlingar betecknas som stamkapital. Stamkapitalet i postbanken blir närmast att jämföra med det kapital som tillförs affärsbank genom nyemission.

Jag återkommer i det följande till frågan om räntenivå och utdelningsnorm samt till hur kapitalet skall delas upp på stamkapital och statsverkslån vid övergångstidpunkten.

4.5.3 *Kapitalbehov*

När det gäller frågan om i vilken omfattning de olika formerna för uppbyggnad av kapital i postbanken kan komma att utnyttjas har poststyrelsen framhållit svårigheterna att göra en någorlunda säker framtidsbedömning på grund av ovissheten om vissa för postbankens ekonomi väsentliga faktorer, t. ex. räntenivåns utveckling.

Poststyrelsen har föreslagit att den nya lagstiftningen skall träda i kraft den 1 januari 1970 men samtidigt anselt en övergångstid på fem år nödvändig under vilken de föreslagna kapitaltäcknings- och balansvärderingsbestämmelserna ej skall tillämpas. Avkastningsskyldigheten under övergångstiden skall enligt poststyrelsens förslag som hittills fullgöras via postverket i övrigt.

Poststyrelsen räknar med att postbanken genom fastighetsförvärv och byggnation fram t. o. m. år 1972 kommer att ha tillförts kapital med minst 63 milj. kr. genom anslag över kapitalbudgeten. Styrelsen har vidare beräknat, att postbanken fram till år 1975, då övergångstiden löper ut, skall kunna disponera överskottsmedel, som förslår till att göra nödvändiga avsättningar för kapitaluppbyggnad utöver nämnda 63 milj. kr. Överskotten beräknas också ge möjlighet till erforderliga nedskrivningar av bankens placeringar under förutsättning att nedskrivningsbehovet utgör högst ca 150 milj. kr. och att de årliga överskotten genomsnittligt uppgår till ungefär samma storlek som under de senaste tio åren, dvs. 44 milj. kr. Styrelsen har emellertid framhållit, att möjligheterna att uppnå sådana överskott för avsättningar under den aktuella perioden är starkt beroende av räntenivåns utveckling.

Efter det poststyrelsen avgett sitt förslag har förutsättningarna för beräkningarna av överskott och nedskrivningsbehov väsentligt ändrats. Detta beror främst på de förändringar i ränteläget som skett sedan förslaget lades fram. Ränteutvecklingen påverkar nämligen i hög grad bankens nedskrivningsbehov och rörelseöverskott.

Enligt min mening är det angeläget att så snart som möjligt åstadkomma konkurrens på i stort sett lika villkor mellan postbanken och övriga bankinstitut. Av detta följer att de nya rörelsereglerna både i den del de avser liberaliseringar och i den del de innebär ökade skyldigheter för postbanken helst bör träda i kraft samtidigt. Jag är därför inte benägen att medge så vittgående undantag från kapitaltäcknings- och balansvärderingsbestämmelserna som poststyrelsens förslag innefattar. Jag förordar i stället att postbanken dels tillförs nytt kapital, som gör det möjligt för banken att uppfylla kapitaltäckningskravet, dels tillåts att under en övergångstid av fem år tillämpa de balansvärderingsregler i fråga om obligationer och räntebundna lån som före den 1 januari 1969 gällde för sparbankerna och som övergångsvis fortfarande gäller för vissa av dem. Härigenom blir det möjligt att sätta de nya rörelsereglerna för postbanken i kraft redan den 1 januari 1970. I fråga om innebörden av de nämnda värderingsreglerna vill jag hänvisa till prop. 1968: 143 s. 251.

Jag förutsätter att postbanken under tiden fram t. o. m. år 1974, sedan avkastning erlagts enligt vad jag i det följande föreslår, kommer att behöva använda sina överskott för nedskrivningar av placeringarna så att fr. o. m. år 1975 samma balansvärderingsregler som gäller för övriga bankinstitut kan tillämpas också av postbanken.

Enligt vad jag inhämtat beräknas kapitalbehovet i postbanken den 1 januari 1970 på grund av kapitaltäckningsreglerna till drygt 60 milj. kr. Behovet av risktäckande kapital kan delvis tillgodoses genom att den nuvarande reservfonden på 25,4 milj. kr. tas i anspråk. Denna fond bör för att undvika förväxlingar i fortsättningen betecknas dispositionsfond och inte bli föremål för avkastningsplikt. I samband med framtida finansiella över-

syner kan fråga uppkomma att konvertera dispositionsfonden till stamkapital.

Den del av postverkets fond, som tillkommit genom investeringsanslag för tillbyggnad av postgirohuset och därtill hörande markförvärv, kan den 1 januari 1970 beräknas uppgå till 12 milj. kr. Jag föreslår i likhet med poststyrelsen att tillgångarna och den mot tillgångarna svarande delen av postverkets fond redovisas i postbankens balansräkning. Denna del av fonden bör i överensstämmelse med vad jag tidigare föreslagit i fråga om framtida kapitaltillskott fördelas lika på stamkapital och statsverkslån.

För att kapitaltäckningskravet på drygt 60 milj. kr. skall kunna uppfyllas den 1 januari 1970 bör på kapitalbudgeten under postverkets fond för budgetåret 1969/70 anvisas ett särskilt anslag på 25 milj. kr. Också detta tillskott skall i postbankens balansräkning fördelas lika på stamkapital och statsverkslån.

Den förordade lösningen innebär att postbankens risktäckande kapital den 1 januari 1970 får följande utseende:

Statsverkslån ca 18,5 milj. kr.

Stamkapital ca 18,5 milj. kr.

Dispositionsfond 25,4 milj. kr.

Under första halvåret 1970 kan det risktäckande kapitalet beräknas öka med ca 12 milj. kr. genom investeringsanslag för den fortsatta tillbyggnaden av postgirohuset. Detta tillskott till det risktäckande kapitalet kommer att skapa utrymme för ytterligare expansion av postbankens verksamhet.

4.5.4 Avkastningskrav

Vad jag i det föregående föreslagit beträffande kapitaluppbyggnad i postbanken ligger i linje med min uppfattning att kravet på avkastning bör tillämpas för postbanken fr. o. m. den 1 januari 1970, då de nya rörelsereglerna föreslås skola gälla för banken. Jag förordar ett avkastningskrav för postbanken i vilket skall ingå ränta på statsverkslånet, utdelning på stamkapitalet och motsvarighet till skatt på vinsten i huvudsak enligt de principer som föreslagits av affärsverksutredningen.

Statsverkslånet bör ha en löptid och en ränta som motsvarar vad som gäller för förlagslån som ges ut av övriga bankinstitut.

I fråga om utdelning på stamkapitalet kommer denna att bero på utvecklingen av postbankens rörelse. Jag anser att riktpunkten tills vidare bör vara en utdelning på 5 %.

Postbanken är f. n. befriad från skyldighet att erlagga inkomstskatt. För att i möjligaste mån skapa konkurrenslikhet med övriga bankinstitut vill jag förordas att postbanken till statsverket erlägger en motsvarighet till den statliga inkomstskatten. Skattemotsvarigheten bör vara 40 % av den redo-

visade vinsten, vilket motsvarar statsskatten för affärsbankerna. Jag anser däremot inte att postbanken skall åläggas att betala kommunal inkomstskatt.

I likhet med vad affärsverksutredningen föreslagit för affärsverken i allmänhet anser jag att bestämmelser analogt med dem som finns i den s. k. Annelagen bör tillämpas för postbanken. Detta innebär att utdelning upp till 5 % på nytillskjutet stamkapital, även sådant som bildats genom direkt överföring av vinstmedel, blir avdragsgill under en 10-årsperiod.

I ett par remissyttranden har framförts, att poststyrelsens förslag skulle tillförsäkra postbanken betydande konkurrensfördelar framför övriga bankinstitut i fråga om kapitalanskaffning och kostnader för det egna kapitalet. I anledning härav vill jag framhålla att det är svårt att göra rättvisande jämförelser i dessa avseenden mellan bankinstitut som verkar i skilda associationsrättsliga former. Jag vill dock hävda att de förpliktelser som kommer att åvila postbanken enligt vad jag förordat beträffande kapitaluppbyggnad och avkastning i stort sett torde vara jämförliga med dem som åvilar andra kategorier av bankinstitut.

5. Lagförslag

På grundval av det anförda har inom finansdepartementet, i samråd med chefen för kommunikationsdepartementet, upprättats förslag till lag om postbanken.

6. Specialmotivering

Departementsförslaget bygger väsentligen på poststyrelsens författningsförslag och innehåller liksom detta fyra avsnitt rubricerade Inledande bestämmelser, Rörelsen, Årsredovisning och Särskilda bestämmelser. De inledande bestämmelserna, 1—3 §§, anger postbankens ändamål, kapitaluppbyggnad och tillsyns- och revisionsmyndigheter. Härfter följer avsnitten om rörelsen, 4—19 §§, och om årsredovisning, 20—24 §§. Dessa stämmer med vissa avvikelser överens med vad som gäller för övriga bankinstitut enligt lagen (1955:183) om bankrörelse, BL, lagen (1955:416) om sparbanker, SpL, och lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen, JkL. Lagförslaget avslutas med en föreskrift om tystnadsplikt. Till skillnad från poststyrelsens förslag innehåller departementsförslaget inga bestämmelser om postbankens ställning inom postverket. Bestämmelser av detta innehåll hör enligt min mening hemma i instruktionen för postverket. I departements-

förslaget finns en bestämmelse om bankkontorsetablering, 18 §, som saknar motsvarighet i poststyrelsens författningsförslag. I den mån departementsförslaget innehåller bestämmelser och uttryckssätt som har sin motsvarighet i övrig banklagstiftning har särskilda kommentarer ansetts onödiga och jag vill i dessa fall hänvisa till bl. a. prop. 1968: 143.

Inledande bestämmelser

1 §

Paragrafen, som ersätter 1 § PbF och 1 § PgF, anger ändamålet för postbankens verksamhet. I PbF anges postsparbankens ändamål vara »att befordra sparsamhet genom att under statens garanti till förräntning mottaga penningar». Eftersom den sparfrämjande uppgiften måste anses ingå i uttrycket »driva inlåningsrörelse» har den inte tagits in i ändamålsparagrafen.

2 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om postbankens kapital och har utförligt behandlats i avsnittet om kapitalbildning.

3 §

Denna paragraf innehåller bestämmelser om tillsyn och revision. Som jag framhållit i den allmänna motiveringen bör bankinspektionens tillsyn ha samma innehåll som i fråga om övriga bankinstitut. Vissa avsteg från denna princip måste emellertid göras med hänsyn till postbankens företagsform. De bestämmelser som fordras i fråga om tillsynen är avsedda att behandlas i tillämpningsföreskrifter som Kungl. Maj:t kan meddela utan riksdagens medverkan. Såväl bankinspektionen som riksrevisionsverket har framhållit behovet av att gränserna mellan myndigheternas granskningsuppgifter klarläggs. Jag anser i likhet med de båda myndigheterna att dessa gränsdragningsproblem bör kunna lösas av myndigheterna själva efter samråd.

Rörelsen

Avsnittet motsvaras av 54—68 och 70 §§ BL, 23—35 c §§ SpL och 31—42 d §§ JkL.

4—5 §§

Dessa paragrafer reglerar postbankens rätt att förvärva egendom. De har ingen motsvarighet i gällande lagstiftning för postbanken men stämmer överens med 54—55 §§ BL, 23—24 §§ SpL och 31—32 §§ JkL med vissa avvikelser som sammanhänger med postbankens ställning som huvudenhet inom ett statligt affärsverk.

4 § innebär att postbanken för egen räkning får driva handel med eller förvärva guld, mynt, växlar, checkar, anvisningar, obligationer och andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar, dock inte förlagsbevis.

Bestämmelserna i 5 § bör ses mot bakgrund av att postbanken är understad de allmänna regler som gäller för statliga affärsverks investeringar. Härvid krävs för investeringar i fast egendom, fordon m. m. att investeringsanslag anvisas över kapitalbudgeten i riksstaten. Detta innebär att investeringarna i fråga skall godkännas av Kungl. Maj:t och riksdagen. I förevarande paragraf föreslås emellertid att postbanken får göra vissa förvärv med rörelsemedel, dvs. huvudsakligen insättarmedel. De förvärv som avses är aktier eller förlagsbevis i bolag, som uteslutande har till syfte att förvalta fast egendom eller tomträtt som anskaffats för banklokaler eller därmed sammanhängande behov. Vidare avses bostadsrätt till lägenhet, om den skall användas för nyss nämnt ändamål eller för att bereda bostad åt någon som är anställd i banken, samt inventarier som anskaffas för rörelsen eller till fastighet eller lokaler över vilka banken disponerar. Efter särskilt tillstånd av Kungl. Maj:t skall postbanken också kunna förvärva aktier, garantifondbevis eller förlagsbevis i sidobolag, vars ändamål kan anses vara gagneligt för bankväsendet eller det allmänna. Slutligen avses postbanken också få rätt att, när banken medverkar vid emission av aktier eller förlagsbevis på den allmänna marknaden, få förvärva värdepapper som ingår i emissionen. Papperet skall dock avyttras så snart det lämpligen kan ske och normalt senast ett år från förvärvet. Om synnerliga skäl föreligger, skall bankinspektionen kunna förlänga denna frist.

Paragrafen motsvarar som jag tidigare nämnt de bestämmelser som gäller för övriga bankinstitut. Den innehåller emellertid inte, till skillnad från banklagarnas regler, någon rätt för postbanken att direkt förvärva fast egendom eller tomträtt. Sådana förvärv skall alltså också i fortsättningen ske med anlitande av investeringsanslag över kapitalbudgeten och godkännas av Kungl. Maj:t och riksdagen.

Riksrevisionsverket har under remissbehandlingen framhållit att verket anser att all fast egendom som anskaffas för postbankens räkning, också om det sker via fastighetsbolag, i princip bör förvärvas medelst investeringsanslag. Även förvärv av inventarier med ej alltför lågt inköpsvärde och med lång livslängd bör enligt verket betraktas som anläggningstillgångar och anskaffas genom investeringsanslag. Verket vill dock ej motsätta sig att postbanken när speciella omständigheter föreligger får anskaffa anläggningstillgångar med rörelsemedel.

För egen del anser jag att postbanken när det gäller förvärv av tillgångar, som anges i den nu behandlade paragrafen, bör ha samma rätt till förvärv som övriga bankinstitut och att detta avsteg i förhållande till övriga statliga affärsverk är motiverat med hänsyn till arten av den rörelse som postbanken bedriver. Förvärv av tillgångar med stöd av paragrafen bör emellertid, som

riksrevisionsverket påpekat, lämpligen anmärkas i postbankens förvaltningsberättelse.

Enligt poststyrelsens förslag skulle Kungl. Maj:t besluta om förlängning av den tid under vilken postbanken får inneha värdepapper som ingår i emission i vilken postbanken medverkar. Enligt min mening bör frågan om eventuell förlängning av fristen bedömas av bankinspektionen som har motsvarande uppgift i fråga om andra bankinstitut.

6 §

Paragrafen ger postbanken rätt att förvärva egendom ifall förvärvet är nödvändigt för att undvika förlust för banken. Paragrafen svarar mot 2 § MplR, 56 § BL, 25 § SpL och 33 § JkL. De tre banklagarnas bestämmelser skiljer sig i vissa hänseenden. Den viktigaste skillnaden är att affärsbankerna men inte sparbanker och kreditkassor har rätt att ordna förvaltning genom förvaltningsbolag av förvärvad egendom som utgörs av gruva, fabrik eller annan liknande anläggning eller fartyg, varvid banken får förvärva aktier i förvaltningsbolaget och förlagsbevis som detta utfärdat. Med hänsyn till att postbanken enligt mitt förslag i den allmänna motiveringen skall bedriva ett nära samarbete med kreditbanken har paragrafen utformats i nära överensstämmelse med de regler som gäller för affärsbanker.

7 §

Paragrafen, som svarar mot 57 § BL, 26 § SpL och 34 § JkL innehåller kapitaltäckningsbestämmelser för postbanken. För postbanken har som nämnts redan i den allmänna motiveringen hittills inte gällt några kapitaltäckningskrav. I banklagarnas kapitaltäckningsbestämmelser anges ändamålet med bestämmelserna vara att skydda insättarna. Poststyrelsen har framhållit att postbankens insättare torde kunna räkna med att de hålls skadeslösa av staten/ägaren, varför kravet på kapital för postbankens del bör motiveras med att detta skall tjäna som risktäckning i allmänhet.

Jag ansluter mig till poststyrelsens uppfattning och paragrafen inleds därför med föreskrift om att postbanken till täckning av de risker som är förenade med bankrörelsen skall ha kapital till visst lägsta belopp. Postbankens kapitaluppbyggnad har utförligt behandlats i den allmänna motiveringen.

Det risktäckande kapitalet utgör för postbankens del stamkapital, statsverkslån, dispositionsfond och balanserade vinstmedel.

De kapitalkrav som ställs på postbanken stämmer överens med kraven på kapital hos övriga bankinstitut. Även i övrigt har bestämmelserna utformats efter mönster i banklagarna. Kapitaltäckningsbestämmelserna har utförligt kommenterats i prop 1968: 143, s. 95—151 och 230—234.

Bestämmelsen i paragrafens femte stycke om avräkning från det risk-

täckande kapitalet av tillskott till andra bankföretag än sådana där staten är delägare innebär att postbanken i de fall då staten direkt och inte via exempelvis postbanken eller kreditbanken äger del i företaget, som här avses, jämföras med övriga bankinstitut i kapitaltäckningshänseende

8 §

Denna paragraf innehåller bestämmelser om kassareserv. Den har motsvarigheter i 58 § BL, 27 § SpL, 35 § JkL och i 4 § MplR.

Enligt banklagarna gäller i fråga om kassareserv dels en kvalitativ regel, som ålägger instituten att hålla en med hänsyn till rörelsens art och omfattning tillräcklig kassareserv, dels en kvantitativ regel. Denna anger som minimum för kassareservskyldigheten ett belopp som svarar mot 10 procent av samtliga förbindelser med undantag av förlagslån, lån i egen fastighet, lån i samband med återlån samt garantiförbindelser. För postbanken gäller enligt 4 § MplR samma kvalitativa regel som för bankinstitutet men i kvantitativt hänseende gäller att banken förutom en kassareserv som svarar mot 10 procent av inlåningen i postsparbanken skall ha kassareservmedel till lägst ett belopp som svarar mot summan av 10 procent av den genomsnittliga kontobehållningen i postgirot under de senaste 12 månaderna och en del av kontobehållningen som vid varje tidpunkt överstiger genomsnittet.

Poststyrelsen har föreslagit att samma kassareservbestämmelser skall gälla för postbanken som för övriga bankinstitut.

Paragrafen har i departementsförslaget utformats efter mönster av kassareservbestämmelserna för övriga bankinstitut. Den jämkningen har emellertid gjorts att förlagslån och lån mot inteckning i egen fastighet inte nämns bland de förbindelser som får undantas vid beräkning av kassareservskyldigheten. Postbanken kan inte ta upp förlagslån och lär inte heller komma att belåna fastighet som banken förfogar över. Lika med poststyrelsen och bankinspektionen anser jag det onödigt att behålla den specialregel som f. n. gäller för postgiromedel. Av den kvalitativa regeln i paragrafen följer att postbanken skall hålla en med hänsyn till rörelsens art och omfattning tillräcklig kassareserv. Detta medför att postbanken måste beräkna kassareserven med hänsyn till tillfälliga inlåningstoppar på postgirot. Att vaka över att denna beräkning sker med betryggande marginaler tillkommer bankinspektionen som tillsynsmyndighet.

9—12 §§

Dessa paragrafer handlar om kreditgivningen och motsvaras av 59—62 §§ BL, 28—31 §§ SpL och 36—39 §§ JkL.

Bestämmelserna i 9 och 10 §§ stämmer i sakligt hänseende överens med motsvarande föreskrifter i banklagarna med den skillnaden, att banklagarnas förbud att som pant ta emot bl. a. förlagsbevis, som bankinstitutet självt

utfärdad, inte finns i lagen om postbanken, eftersom banken inte kommer att utfärda förlagsbevis.

I 11 § lämnas bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser om kreditjäv.

För de andra bankinstituten finns bestämmelser om jäv i kreditförhållanden i banklagarna. Jävsbestämmelserna för affärsbanker och sparbanker riktar sig dels mot personer som utövar direkt befogenhet med avseende på kreditgivningen, dels mot vissa andra personer, som utan att ha sådan befogenhet genom sin ställning kan öva inflytande på banken. Jävsbestämmelserna gäller också den som är gift med jävig person samt bolag, förening eller annan sammanslutning, vari personen i fråga eller dennes make i egenskap av delägare eller medlem har ett väsentligt ekonomiskt intresse. Jävsreglerna för jordbrukets kreditkassor är mindre omfattande än reglerna för affärsbanker och sparbanker. F. n. gäller inga bestämmelser om kreditjäv för postbanken.

Poststyrelsen har anfört att jävsregler hittills har saknat aktualitet för postbankens del dels därför att bankens placeringsregler inte lämnat så stort utrymme för kreditgivningen, dels för att postbankens ledning som arbetar under ämbetsansvar i praktiken tillämpat banklagarnas jävsregler. Styrelsen har vidare framhållit att situationen i viss mån förändrats genom de friare medelsplaceringsreglerna som numera gäller men anser ändå inte att regler om kreditjäv behöver meddelas för postbanken. Om sådana regler skulle införas bör de enligt styrelsens mening meddelas av Kungl. Maj:t.

Bankinspektionen har under remissbehandlingen framhållit att ämbetsansvar inte är en fullgod ersättning för jävsbestämmelser och förordar att det för postbanken meddelas sådana bestämmelser av i princip samma innehåll som bankernas och sparbankernas. Inspektionen har i sitt remissyttrande vidare erinrat om de bestämmelser i instruktionen för bankinspektionen som föreskriver att tjänsteman hos inspektionen, som tar upp kredit hos institut som står under inspektionens tillsyn, skall ha särskilt tillstånd till detta. En liknande regel är enligt inspektionens mening ett minimikrav, såvitt gäller de funktionärer inom riksrevisionsverket som kommer att svara för den externa revisionen av postbanken.

Riksrevisionsverket har under remissbehandlingen med anledning av de erfarenheter verket har av revisionsarbete framhållit att det är önskvärt att regler om kreditjäv meddelas för postbanken.

I likhet med bankinspektionen och riksrevisionsverket anser jag att bestämmelser om kreditjäv bör finnas för postbanken. Enligt min uppfattning bör dessa bestämmelser kunna meddelas av Kungl. Maj:t utan riksdagens medverkan. Bestämmelserna bör enligt min mening i stort sett ha samma innehåll som de som gäller för affärsbankerna. Dessutom bör kreditjäv gälla också för ledamöterna i styrelsen för allmänna poströrelsen och för

de tjänstemän som för riksrevisionsverkets räkning svarar för revision av postbanken.

Enligt 12 § skall bestämmelserna om kredit tillämpas också på garanti-förbindelse som postbanken ikläder sig.

13 §

Paragrafen behandlar krediters löptid och stämmer överens såväl med vad som nu gäller för postbanken enligt 3 § MplR som med banklagarnas bestämmelser (63 § BL, 32 § SpL och 40 § JkL).

14—15 §§

Dessa paragrafer saknar motsvarighet i gällande författningar för postbanken men stämmer överens med bestämmelserna i 64 och 65 §§ BL, 33 och 34 §§ SpL samt 41 och 42 §§ JkL.

16 §

Enligt denna paragraf får postbanken inte ge ut tryckta eller graverade förbindelser av löpande natur eller ikläda sig ansvarighet för sådana förbindelser. Bestämmelser av samma innehåll finns för övriga bankinstitut i 66 § BL, 35 § SpL och 42 a § JkL. I banklagarna görs undantag för räntebärande förlagsbevis på minst 100 kr. och beträffande sparbank även för s. k. sparmärken. För postbanken är förbudet undantagslöst.

17 §

I denna paragraf ges föreskrifter om motbok och annat tillgodohavande på räkning.

I 2—3 och 5—7 §§ PbF finns bestämmelser om motbok, insättning och uttagning av medel, granskning av och ränteanteckning i motbok, överlättelse av motbok, förlust av motbok samt dödande och efterlysning av förkommen postsparbanksbok. Bestämmelserna i lagen (1927: 85) om dödande av förkommen handling är f. n. inte tillämpliga på postsparbanksböcker.

De föreslagna reglerna stämmer överens med bestämmelserna i 67 § BL, 35 a § SpL och 42 b § JkL.

Paragrafen hänvisar liksom motsvarande bestämmelser i banklagarna till 12 § lagen om dödande av förkommen handling som innehåller bestämmelser om dödande av motbok med bank. Tidigare denna dag har till lagrådet remitterats ett inom justitiedepartementet upprättat förslag till lag om ändring i denna lag. Förslaget innebär bl. a. att reglerna om dödande av motbok med bank görs tillämpliga även på postsparbanksbok.

18 §

Enligt denna paragraf skall postbanken höra nämnden för bankkontors-etablering, innan banken inrättar bankkontor som uteslutande är avsett för

bankens rörelse. Dessutom skall banken anmäla till bankinspektionen när sådant bankkontor inrättas.

Paragrafen svarar mot 68 § BL, 35 b § SpL och 42 c § JkL.

Postbankens rörelse är integrerad i det övriga postverket och drivs endast i något enstaka fall från kontor som uteslutande sysslar med bankrörelse. I poststyrelsens förslag har därför inte tagits in någon bestämmelse om skyldighet för postbanken att inhämta yttrande från nämnden för bankkontorsetablering när bankkontor inrättas.

Frågan om kontorsetablering har under remissbehandlingen tagits upp av bankinspektionen och sparbanksföreningen, som båda föreslagit att lika regler skall gälla för postbanken som för övriga bankinstitut också i detta hänseende. Jag är av samma uppfattning och har därför i departementsförslaget i fråga om etablering av bankkontor utan postal verksamhet föreskrivit skyldighet för postbanken att inhämta yttrande från nämnden för bankkontorsetablering.

19 §

I denna paragraf finns bestämmelser om omyndigs medel. I sak motsvarar de vad som redan gäller för postsparbanken enligt 2 § 3 mom. och 4 § PbF. Paragrafen stämmer överens med 70 § BL, 35 c § SpL och 42 d JkL.

Årsredovisning

Detta avsnitt behandlar postbankens årsredovisning. Reglerna är med vissa avvikelser utformade efter mönster av 89—94 §§ BL.

20 §

I paragrafen anges de redovisningshandlingar som postbanken skall upprätta för varje räkenskapsår/kalenderår. Vidare föreskrivs att Kungl. Maj:t skall fastställa årsredovisningen och att denna skall av postbanken kungöras på lämpligt sätt. Paragrafen har motsvarigheter i 89 och 90 §§ BL, 47 § SpL, 43 § JkL, 11 § PbF samt i instruktionen (1965: 841) för postverket. Att årsredovisningen skall fastställas av Kungl. Maj:t har närmare behandlats i den allmänna moliveringen. Tidpunkten för avlämnande av årsredovisningen bör enligt min mening i möjligaste mån stämma överens med vad som i detta hänseende gäller för affärsbankerna. Föreskrift härom bör emellertid inflyta i instruktionen för postverket.

21 §

Denna paragraf innehåller balansvärderingsregler. Motsvarande bestämmelser finns i 91 § BL, 48 § SpL och 44 § JkL. Enligt föreskrifter i banklagarna skall vid sidan av balansvärderingsreglerna bokföringslagens be-

slämmelser gälla för redovisningshandlingar. Jag har ej ansett det lämpligt att i lagen för postbanken föra in motsvarande hänvisning till bokföringslagen. Jag utgår från att nödvändiga föreskrifter i fråga om postbankens bokföring kommer att meddelas av bankinspektionen.

Förevarande paragraf är indelad i åtta stycken varav andra—sjätte styckena ger regler om hur tillgångarna skall värderas. Av dessa stämmer andra—fjärde styckena i sakligt hänseende överens med motsvarande regler för affärsbankerna. Femte stycket behandlar räntebundna fordringar. Postbankens utlåning är som nämnts i det föregående i hög grad av räntebunden natur. I jämförelse med affärsbanker, sparbanker och jordbrukets kreditkassor är andelen räntefasta placeringar väsentligt större. Värderingen av dessa fordringar bör som också poststyrelsen och bankinspektionen påpekat ske med hänsyn till det allmänna ränteläget. På förslag av bankinspektionen har jag därför i femte stycket tagit in samma föreskrift som gäller för sparbankerna enligt 48 § punkten 2 SpL, nämligen att värdet för fordran, som förfaller eller av postbanken kan sägas upp till betalning först efter längre tid än ett år, inte får sättas högre än att avkastning erhålls efter en räntefot som svarar mot det allmänna ränteläget.

I den allmänna motiveringen har jag föreslagit att postbanken under en övergångstid av fem år skall få tillämpa de balansvärderingsregler i fråga om obligationer och räntebundna lån som före den 1 januari 1969 gällde för sparbankerna.

Sjunde stycket innehåller förbud mot att redovisa förvaltningskostnader som tillgång.

I sista stycket bemyndigas bankinspektionen att ge tillämpningsföreskrifter.

22 §

Denna paragraf motsvarar 92 § 1 och 3 mom. BL.

23 §

Motsvarighet till första stycket av denna paragraf, som gäller postbankens vinst- och förlusträkning, finns i 93 § BL.

Bestämmelsen i paragrafens andra stycke är speciell för postbanken. Den knyter an till det avräkningsförfarande som tillämpas vid fördelningen av postverkets kostnader mellan den allmänna poströrelsen och postbanksrörelsen och innebär att avräkningen skall ske efter företagsekonomiska grunder samt att de belopp, som därvid påförs postbanksrörelsen, skall tas upp som kostnad i vinst- och förlusträkningen för banken.

Bankföreningen har betonat angelägenheten av att den ersättning som postbanken skall utge verkligen beräknas enligt företagsekonomiskt riktiga grunder. Sparbanksföreningen har sagt sig betvivla möjligheten av att ange vad som i detta sammanhang är objektivt riktig självkostnad. Föreningen

anför att det enda hållbara kriteriet på att ersättningen utgår efter marknadsmässiga grunder är att ersättningsgrunderna och ersättningsbeloppen regelbundet redovisas öppet samt att postverket inom de områden där verket har monopolställning åläggs att erbjuda samma service på samma villkor också till övriga bankinstitut. Bankinspektionen har framhållit att det är svårt att till grund för prissättningen få ett entydigt mått på kostnaderna för de skilda rörelsereglerna i en verksamhet som poströrelsen, vilken i hög grad kännetecknas av samproduktion och där de gemensamma kostnaderna är förhållandevis stora. I vilken utsträckning de gemensamma kostnaderna i postverket skall få ett uttryck i ersättningen till verket för tjänster, uppdrag etc. kan, påpekar inspektionen, enligt ett företagsekonomiskt betraktelsesätt bli beroende av bl. a. konkurrensförhållanden. Kostnadsfördelningen kan enligt inspektionens mening bli intrikat med tanke på postbankens konkurrenssituation och den omständigheten att bankrörelsen på postanstalterna är inflätad i en verksamhet, som till väsentlig del är skyddad av ett lagfäst monopol. Av dessa skäl finner inspektionen det önskvärt att den ersättning, som postbanken debiteras för att postverket handhar bankrörelsen, blir föremål för en opartisk bedömning. Inspektionen för därför fram tanken att ersättningen skall prövas av en granskningskommission, vari bankinspektionen och riksrevisionsverket är representerade.

Fördelningen av kostnaderna inom olika rörelsegrenar i postverket och bestämmandet av den del därav, som skall anses utgöra ersättning för postbankens utnyttjande av postkontorsnätet och för annan service till banken, bör enligt min mening avgöras genom förhandlingar mellan postverket och postbanken. Detta bör givetvis inte hindra att bankinspektionen i sin tillsynsverksamhet och riksrevisionsverket vid sin revision granskar den företagsekonomiska bedömningen. Av vad nu sagts följer att jag f. n. inte vill förorda att en särskild granskningskommission inrättas för ändamålet.

24 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om postbankens förvaltningsberättelse. Den svarar mot 94 § första och tredje styckena BL. Som jag nämnt vid behandlingen av 5 § i departementsförslaget bör av förvaltningsberättelsen framgå bl. a. i vad mån förvärv av i 5 § avsett slag skett under verksamhetsåret.

Särskilda bestämmelser

25 §

Paragrafen innehåller en bestämmelse om tystnadsplikt som f. n. finns i 15 § PbF och 14 § PgF. Bestämmelsen kompletteras av 30 § lagen (1937: 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, enligt vilken handling, varav enskilds förhållande till postsparbanken eller postgiro-

rörelsen framgår, ej får utlämnas förrän efter 20 år. Denna bestämmelse och den här behandlade paragrafen i departementsförslaget utgör motsvarighet till banklagarnas sekretessbestämmelser i 192 § BL, 98 § SpL och 89 § JkL.

Övergångsbestämmelser

Som tidigare nämnts föreslås ändringarna i lagen om postbanken träda i kraft den 1 januari 1970.

I avsnittet om kapitalbildning har jag förordat att postbanken under en övergångstid av 5 år skall få rätt att tillämpa balansvärderingsregler som tidigare gällt för sparbanker och som fortfarande övergångsvis gäller för några av dem. Bestämmelse av denna innebörd har tagits in i övergångsbestämmelserna.

7. Hemställan

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

- 1) antaga förslag till *lag om postbanken*,
- 2) godkänna de av mig förordade riktlinjerna för samarbete mellan postbanken och Sveriges Kreditbank,
- 3) medge att postverket omorganiseras efter i huvudsak de riktlinjer som jag förordat och att postbanken får de av mig förordade befogenheterna i fråga om sin organisation,
- 4) godkänna de av mig förordade riktlinjerna för kapitalbildning i postbanken och för postbankens skyldigheter i fråga om avkastning och utgivande av skattemotsvarighet,
- 5) till *Posthus m. m.* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1969/70 anvisa ett investeringsanslag av 25 000 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten